

Helsinki

Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot

Koulutus 2030

Rakennamme yhdessä hyvää oppimista,
hyvinvointia ja kestävää tulevaisuutta

Helsinki

Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot on rakennettu vahvasti osallistaen ja yhteistyössä 1 000 työntekijämme sekä miltei 4 000 oppijan ja huoltajan kanssa. Kiitos kaikille työstään osallistuneille!

Julkaisun työryhmä:

Marjo Kyllönen, Eino Paananen,
Mervi Korhonen, Tommi Tiittala,
Suvi Pailokari, Sanna Ranto

Julkaisun tiedot:

Helsingin kaupunki, Kasvatuksen
ja koulutuksen toimiala

Taitto: hasan & partners

Kuvitus: Lille Santanen

Valokuvat: Helsingin kaupunki

Paino: Grano Oy 2024, 1. painos

Sisältö

Katsotaan kauas – tehdään lähellä	2
Miten Helsinki oppii tulevaisuudessa?	4
Miten toimintaympäristömme muuttuu?	9
Helsingin väestökehitys	10
Koulutus ja työllistyminen	12
Segregaatio ja syrjäytyminen	14
Hyvinvointi ja terveys	16
Ekologisesti kestävä tulevaisuus	17
Digitalisaatio, data ja tekoäly	18
Henkilöstö	20
Työelämän muutos	21
Miten kasvatus ja koulutus kehittyvät?	23
Toimimme yhdessä	24
Ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot	30
Opinpolun jatkuvuus	36
Viisi tavoitealuetta	40
Tavoitealueiden painopisteet	43
Vahvistamme ydintietoja ja -taitoja sekä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymistä	44
Työskentelemme tasa-arvoisen oppimisen puolesta	46
Varmistamme yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin arjessa	48
Panostamme henkilöstön osaamiseen ja työhyvinvointiin	50
Tutkimus ja tieto ohjaavat työtämme	52
Lähteet	54

Katsotaan kauas – tehdään lähellä

Kasvatus ja koulutus rakentaa tulevaisuuden yhteiskuntaa ja sen hyvinvointia. Katsomme tulevaan avoimin ja rohkein mielin. Uudistumme viisaasti, jotta meillä on tulevaisuudessa luovia osaajia, joilla on kyvykkyyttä kehittää ja kehittyä. Annamme arvoa ja tarvittavan työrauhan oppimiselle ja kasvulle.

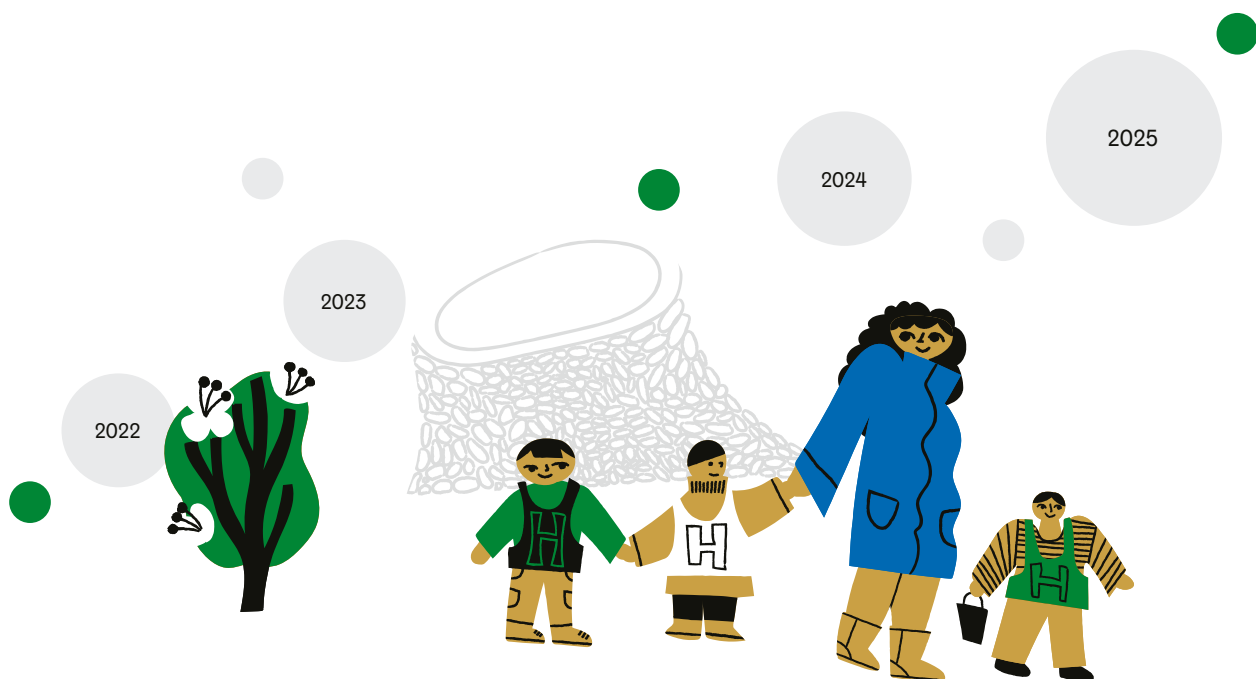
Koulutus 2030, Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot, rakentaa yhteistä näkemystämme halutusta tulevaisuudesta. Tavoittemme on vahvistaa helsinkiläisten hyvinvointia ja hyvää oppimista. Haluamme rakentaa yhteisöllistä, turvallista ja yhdenvertaista kasvatusta ja koulutusta. Oppimisen ilo näkyy arkipäivässämme.

Vastaamme ennakoiden oppijoiden tarpeisiin ja työelämän muutoksiin kehittämällä koulutusasteiden välistä yhteistyötä. Haluamme nostaa nuorten koulutustasoa. Se vahvistaa Helsingin työllisyyttä ja tuottavuutta, ehkäisee nuorten syrjäytymisen riskiä ja vahvistaa kokemusta olla osa yhteiskuntaa.

Kehittämisen lähtökohdat nousevat toimintaympäristön muutoksista ja jännitteistä. Toimintaympäristön kuvaus on syntynyt eri asiantuntijoiden yhteistyönä, missä ulkopuoliset verkostot ja tutkimustieto ovat olleet merkittävässä osassa. Koulutuksen tulevai-

suuskuvan keskeinen kulmakivi on OECD:n visio koulutuksen tulevaisuudesta. Tulevaisuuskuvaan on vaikuttanut laaja keskustelun anti vuosien 2022 ja 2023 ajalta. Keskusteluun on osallistunut toimialan henkilöstöä, oppijoita, huoltajia, kuntalaisia ja päätöksentekijöitä. Yhteistyötä on tehty myös muiden toimialojen ja sidosryhmien kanssa.

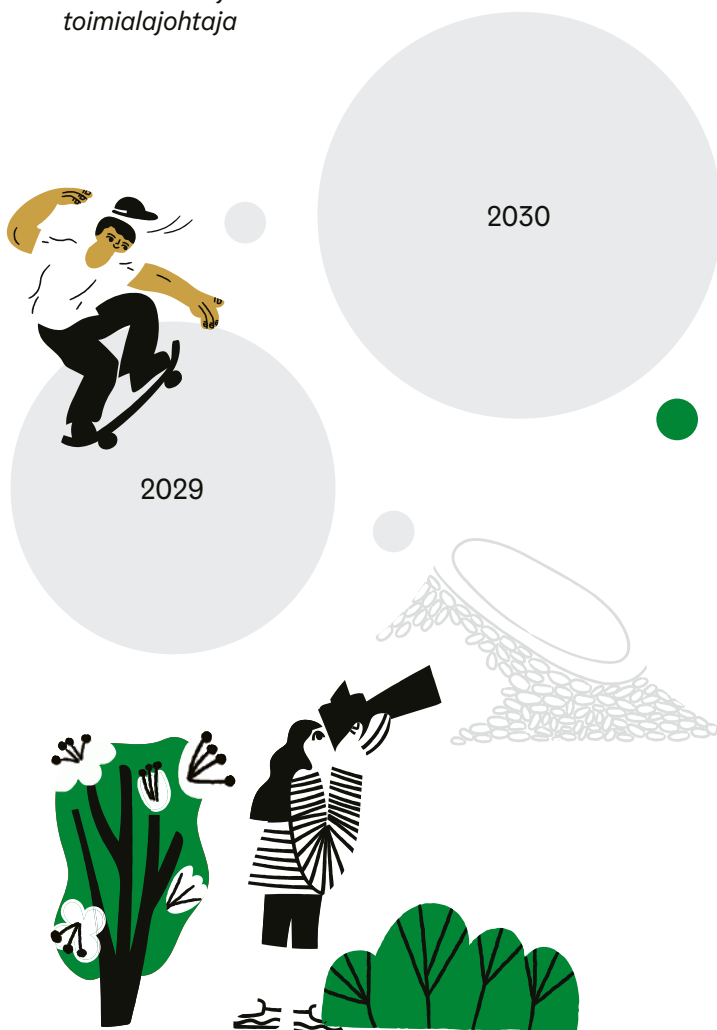
Kaupunkistrategian 2021–2025 mukaisesti Koulutus 2030 tulee kulkemaan yli valtuustokausien osana strategiaa, talousarviota, toimintasuunnitelmia ja yleistä kehittämistä. Teemme niistä myös nostoja tuleviin opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä tutkinnon perusteisiin ja osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmiin. Ohjaavana periaatteena on, että Koulutus 2030 antaa yhteiset suuntaviivat ja jättää selkeästi tilaa leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten omille valinnoille. Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on toimintamme perusta ja onnistumisemme edellytys. Haluamme vaikuttaa poliittiseen keskusteluun ja tuleviin päätöksiin sekä Helsingissä että valtakunnallisesti. Vahvistamme kasvatuksen ja koulutuksen näkyvyyttä ja merkitystä Helsingissä. Seuraamme ja arvioimme systemaattisesti omaa toimintaamme sekä kehittymistämme.

Lämmin kiitos kaikille, jotka ovat jo olleet mukana luomassa Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen tulevaisuutta. Kiitos myös ennakkoon teille, jotka lähдете nyt matkalle mukaan. Vaikka matka määrän-päähän saattaa ajoittain tuntua pitkältä ja kaukaiselta, muistetaan, että päivittäiset valinnat ratkaisevat. Kohtaamme, välitämme ja teemme harkittuja parannuksia – näin pidämme huolta ylpeydenaiheestamme, Helsingin kasvatuksesta ja koulutuksesta.

Tarvitsemme onnistumiseen kaikkia teitä lapsia, nuoria, aikuisia, huoltajia, henkilöstöä ja yhteistyöta-hoja. Katsotaan kauas – tehdään lähellä, toisiamme kuunnellen, keskustellen ja auttaen.

Satu Järvenkallas
Kasvatuksen ja koulutuksen
toimialajohtaja

Rakennamme Helsinkiä yhdessä

Osallisuus, kestävyys ja kauas kat-sominen ovat olleet avainasemassa Koulutus 2030 strategisten tavoittei-den laadinnassa.

Oppilaat ja opiskelijat sekä henkilös-tö ja sidosryhmät ovat osallistuneet työskentelyyn. Tavoitteet perustuvat tietoon sekä tutkimuksiin ja korosta-vat lasten oikeuksien toteutumista.

Helsingin tavoitteena on olla meille helsinkiläisille maailman paras ja yhdenvertaisin paikka oppia. Ydintie-tojen ja -taitojen lisäksi panostamme sosiaaliin taitoihin ja tunnetaitoihin sekä tulevaisuusosaamiseen. Näin luomme laaja-alaista sivistystä sekä kestävää tulevaisuutta. Nyt meillä on entistä selkeämpi suunta, jota seurata.

Lasten osalta nämä koulutuksen stra-tegiset tavoitteet vievät Helsingissä eteenpäin myös kansallisen lapsistra-tegian toimeenpanoa. Näiden tavoit-teiden avulla rakennamme yhdessä Helsinkiä, jossa jokaisen on hyvä elää, kasvaa, kehittyä ja oppia.

Johanna Laisaari
Kasvatuksen ja koulutuksen
lautakunnan puheenjohtaja,
apulaispormestari

Miten Helsinki oppii tulevaisuudessa?

Helsinki kasvaa ja kehittyy. Väestörakenteen muutokset, kaupungistuminen ja tekoälyn kehitys ovat esimerkkejä tekijöistä, joiden vuoksi Helsingissä on tärkeää rakentaa tulevan vuosikymmen kasvatuksen ja koulutuksen maisemaa laajemmin. Kasvatuksella ja koulutuksella on merkittävä rooli tulevaisuuden rakentamisessa ja osaamis pääomassa.

Väestö ikääntyy ja samalla monimuotoistuu. Nuori väestö pakkautuu kieli- ja kulttuuritaustaltaan moninaisiin kaupunkeihin. Tekoälyn odotetaan vaikuttavan radikaalisti tiedon ja epäluotettavan tiedon määrään sekä työelämään. Tällä kaikella on merkitystä siihen, mitkä tiedot, taidot ja osaaminen ovat keskeisiä eri oppiasteilla ja jatkuvan oppimisen näkökulmasta.

Tulevalla vuosikymmenellä helsinkiläiset ovat ylpeitä kaupungistaan, omasta asuinalueestaan sekä omista taidoistaan. Toimimme yhdessä sen eteen, että:

1

Helsinki on maailmanluokan oppimisympäristö, joka rakentaa hyvinvointia ja kestävää tulevaisuutta.

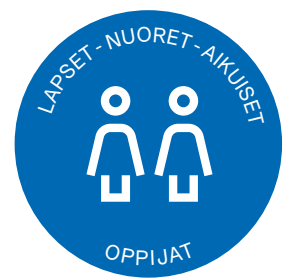
2

Naapurustot ovat yhteisöllisiä, turvallisia ja viihtyisiä, mikä antaa hyvät edellytykset oppimiselle ja hyvinvoinnille.

3

Jokainen leikkipuisto, päiväkotiki, koulu ja oppilaitos on vetovoimainen ja innostava.

4

Lapsilla, nuorilla ja aikuisilla on hyvät tulevaisuuden taidot. He onnistuvat arjessa ja työelämässä sekä löytävät yhdessä ratkaisuja ympärillä oleviin ongelmiin. Vahvat ydintiedot ja -taidot sekä tunnetaidot ja sosiaaliset taidot ovat perusta hyvälle oppimiselle ja kasvulle. Jokainen kokee oppimisen ja onnistumisen iloa.

1 ♥

Helsingissä varttuu uteliaita ja empaattisia kaupunkilaisia, jotka luottavat tulevaisuuteen ja haluavat rakentaa yhdessä kaupunkimme kestäväää tulevaisuutta. Helsinki on yhteinen kaupunkimme, joka tarjoaa jokaiselle yhdenvertaiset mahdollisuudet tulla kuulluksi ja vaikuttaa, oppia ja kehittyä omaan potentiaaliinsa. Olemme luoneet innostavan ja terveelliseen elämäntapaan rohkaisevan toimintaympäristön.

Edistämme laaja-alaista sivistystä, joka luo pohjan hyvinvoinnille, osallisuudelle, luottamukselle ja yhteiskuntarauhalle. Rakennamme yhteistä ymmärrystä aikamme suurista kysymyksistä sekä taitoa toimia niiden ratkaisemiseksi.

Tavoitteenamme on, että jokaisella helsinkiläisellä on tunne kuulumisesta turvalliseen yhteisöön. Jokainen on arvostettu omana itsenään ja hänellä on mahdollisuus toimia ja vaikuttaa yhteisöjen jäsenenä. Samalla kunnioitamme jokaisen yksilöllisyyttä ja yksilöllisiä tarpeita.

Helsingissä jokaisella on tunne kuulumisesta turvalliseen yhteisöön.
Kuva: Jussi Hellsten

Tulevaisuuden Helsingissä

Helsinki on oppiva kaupunki – kaikille asukkaille.

Asioita opitaan yksin ja yhdessä.

Edistämme laaja-alaista sivistystä, kestäväää kehitystä ja rakennamme yhdessä luottamusta tulevaan.

Edistämme oppimista, joka jo itsessään tuottaa hyvinvointia.

Panostamme yhteisöllisyyden syntymiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen.

Helsingissä on turvallista asua, oppia ja elää.

Opimme älykkäästi – hyödynnämme digitaalisuutta ja tekoälyä viisasti oppimisessa ja kasvussa. Pedagogiikka ohjaa tietotyövälineiden valintaa.

Harrastus- ja liikummahdollisuudet lisäävät hyvinvointia ja kaventavat osaamiseroja.

2

Naapurustot eli alueen asukkaat ja toimijat panostavat yhdessä arjen turvallisuuteen ja yhteisöllisyyteen siten, että jokaiselle syntyy vahva kokemus osallisuudesta ja toimijuudesta. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys ovat luonteva osa alueiden arkea. Ymmärrämme, että alue voi hyvin ainoastaan silloin kun kaikki alueen ihmiset kokevat kuuluvansa naapurustoonsa ja heillä on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin.

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaiset tekevät yhteistyötä alueen muiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa varmistaakseen jokaiselle lapselle ja nuorelle

turvallisen päivän. Kasvatuksen ja koulutuksen tiloissa naapuruston eri edustajat kohtaavat ja keskustelevat alueen ajankohtaisista asioista.

Naapurustot tunnistavat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esimerkiksi häiriökäyttäytymiseen, ilkivaltaan tai kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä. Naapurustot pyrkivät tunnistamaan ongelman oikein, jolloin heillä on edellytykset toimivan ratkaisun toteuttamiselle. Aluetta kehitetään alueesta käsin. Alueen tuntevien asukkaiden ja asiantuntijoiden yhteistyö on vaikuttava keino parantaa aluetta eläväksi ja turvalliseksi.

”

Maailma muuttuu, ja pienetkin teot vaikuttavat siihen millaiseksi se muuttuu. Tässä oppilaat ovat kaiken keskipisteenä.

Opettaja

3

Leikkipuistot, päiväkodit, koulut ja oppilaitokset ovat vetovoimaisia ja innostavia alueiden oppijoille.

Turvaamme oppijoiden arjessa sujuvan opinpolun, hyvät oppimistulokset sekä laadukkaan osaamisen riippumatta sukupuolesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteista, perhe- tai kulttuuritaustasta tai asuinpaikasta. Osaamme keskittyä oppijan kannalta tärkeiden tietojen ja taitojen vahvistamiseen. Lapset, nuoret ja aikuiset opiskelevat ja oppivat yksin ja yhdessä. Pedagogiikkaa suunnitellaan tilanne- ja tavoitekohtaisesti. Panostamme kasvatuskumppanuuteen kotien kanssa.

Parannamme oppimistuloksia ja hyvinvointia tiedolla johtamisella. Osaamme tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja entistä tarkemmin oppimiseen liittyviä vaikeuksia yksilön ja ryhmän tasolla.

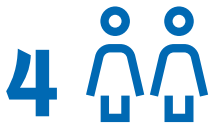
Oppijoiden vahvuuksia tuetaan monipuolisesti kaikissa opinpolun vaiheissa. Kuva: Jefunne Gimpel

Tekoälyä ja digitalisaatiota hyödynnetään ydintietojen ja -taitojen opettelussa.
Kuva: Maija Astikainen

Oppijoillamme – lapsilla, nuorilla ja aikuisilla on hallussaan keskeiset tulevaisuuden taidot: luovuus, kestävyys, yhdessä tekeminen, konfliktien ratkaisu, kriittinen ajattelu, itsensä johtaminen ja ennakointikyvykyys. Ohjaamme oppijat opiskelemaan sinnikkäästi ydintietoja ja -taitoja, jotka muodostavat perustan kaikelle oppimiselle. Esimerkiksi konfliktien ratkaisu ja kriittinen ajattelu edellyttävät, että oppija hallitsee aihepiirin avaintermit. Tekoälyn ansiosta oppijamme saavat enemmän neuvoja ja palautetta sekä tehtäviä, jotka muokkautuvat sopivan vaativiksi.

Ydintiedot ja -taidot eivät yksinään riitä hyvän oppimisen ja hyvinvoinnin perustaksi. Yhtä tärkeitä ovat myös hyvät sosiaaliset taidot ja tunnetaidot. Oppijamme tarvitse-

vat taitoja tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa, hallita tunteita sekä ratkaista ristiriitatilanteita. Omien tunteiden hallitseminen parantaa edellytyksiä hyvään oppimiseen. Oppijat harjoittelevat ohjatusti esimerkiksi leikkien ja pelien avulla tunteiden tunnistamista, riitatilanteiden selvittämistä sekä kaveritaitoja.

Taitojen opettelu edellyttää sinnikkyyttä, jonka kehittymistä haluamme erityisesti vahvistaa. Oppijoidemme motivaatio kasvaa, kun he huomaavat, että pitkäjänteinen työskentely tuottaa hyviä oppimistuloksia. Oppijan käsitys itsestään oppijana on keskeistä. Haluamme, että jokainen oppija kokee olevansa osaava ja tärkeä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen luo edellytykset hyvälle oppimiselle.

Kasvatukseen ja koulutukseen sisältyy aina muutos. Tulee keskittyä opetussuunnitelmaan ja varmistaa, että se tuodaan osaksi arkea.

Päiväkodin johtaja

”

Painopiste ei ole
menestys koulussa,
vaan menestys
elämässä.

Opettaja

Miten toimintaympäristömme muuttuu?

Tulevaisuuden maailma on entistä vaikeammin hahmotettava ja hallittava – olemme vahvasti verkostoituneita ja riippuvaisia toisistamme.

Verkostojen valta lisääntyy. Digitalisaatio ja teknologian kehitys antavat verkostojen kehittymiselle uudenlaisia välineitä, jotka nopeuttavat verkostojen vahvistumista. Verkostot tuovat Helsingille monia mahdollisuuksia talouden, kulttuurin, politiikan, koulutuksen ja innovaatioiden aloilla.

Monimutkaisten ilmiöiden ja ongelmien ratkaisut edellyttävät vuorovaikutusta, oppimista ja globaaleja tekoja. Globaalissa kilpailussa pärjääminen edellyttää meiltä moninaisia ja muuttuvia valmiuksia.

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimintaympäristö eroaa monin osin muusta Suomesta. Erilainen väestörakenteemme ja urbaani ympäristömme tuovat mukanaan hienoja mahdollisuuksia mutta myös riskejä, jotka ovat osittain tunnusomaisia vain Suomen suurimmille kaupungeille. Kasvatuksen ja koulutuksen toimintaympäristön ilmiöt ja ongelmat ovat usein pitkäaikaisia ja niihin vaikuttaminen ja ratkaiseminen vaatii pitkäjänteistä työskentelyä.

Helsingin väestörakenne ja urbaani ympäristö tarjoavat monipuolisesti mahdollisuuksia niin kaupungille kuin oppijoillekin. Kuva: Maija Astikainen

Helsingin väestökehitys

Väestönkehitys pääkaupunkiseudulla poikkeaa muusta maasta. Tällä hetkellä joka kymmenes suomalainen lapsi ja nuori asuu Helsingissä. Vuonna 2030 yli 12 prosenttia kaikista Suomessa asuvista alle 19-vuotiaista asuu Helsingissä. 12–18-vuotiaiden ikäluokat kasvavat nopeasti. Kasvavat lasten ja nuorten määrät vaativat jatkuvia investointeja kasvatukseen ja koulutuksen palveluihin.

Vuonna 2030 vajaa puolet suomalaisista kuuluu 25–64-vuotiaiden työikäisten ikäluokkaan, Helsingissä osuus pysyy kuitenkin lähes 60 prosentissa. Vuonna 2030 joka neljäs suomalainen on täyttänyt 65 vuotta. Helsingissä 65 vuotta täyttäneiden osuus on pienempi, alle neljännes.

Väestö ikääntyy. Erityisesti yli 80-vuotiaiden määrä kasvaa Helsingissä. Työikäisten ja etenkin nuorten työikäisten määrät kasvavat maltillisesti, ja heidän osuutensa koko väestöstä laskee. Työvoiman tarve kohdistuu

todennäköisesti yhä enemmän vanhempiin ikäluokkiin. Työssäoloajan pidentyminen tuo lisääntyvää tarvetta jatkuvalla oppimisella ja aikuisväestön uudelleen kouluttamiselle.

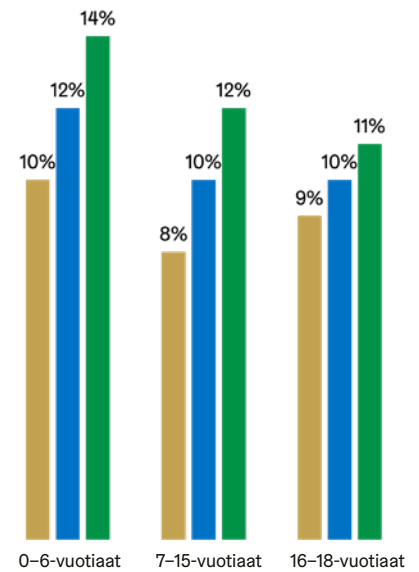
Suomi ja Helsinki tarvitsevat osaajia maailmalla. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku johtavat tarpeeseen työvoiman maahanmuutolle hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseksi. Kaupunkina kilpailemme muiden maailman kaupunkien kanssa osaajista, jotka ovat edellytys kaupungin elinvoimaisuudelle. Sujuvat oleskelulupapäätökset ja vieraskieliset palvelut ovat olennaisia kilpailuvaltteja.

Maahanmuutto edellyttää nykyisten koulutuspalvelujemme kehittämistä. Siksi edistämme Helsingissä vieraskielisten perheiden ohjautumista koulutuspalveluihin ja panostamme aikaisemman osaamisen tunnistamiseen. Hyödynnämme kasvatuksessa ja koulutuksessa yhteisön moninaisuutta ja monipuolista kielitaitoa.

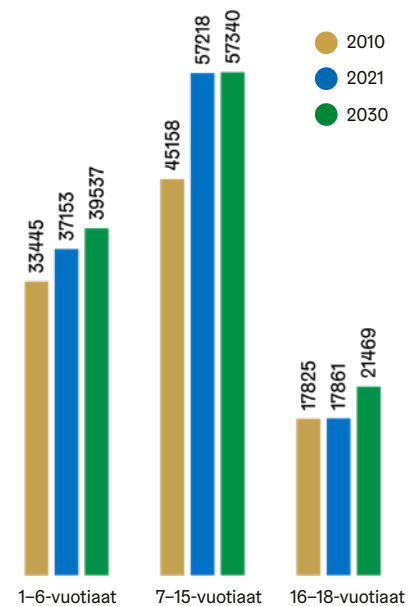
Vuonna 2030 joka kymmenes suomalainen lapsi ja nuori asuu ja oppii Helsingissä. Kuva: Maija Astikainen

Helsingin osuus koko maan ikäluokista

Väestö vuoden lopun tilanteessa.
Lähde: Tilastokeskus, Helsingin väestöennuste laadittu vuonna 2023, Helsingin kaupunki. Koko maan ennuste laadittu vuonna 2021, Tilastokeskus.

Kasvatuksen ja koulutuksen palveluikäluokat Helsingissä

Väestö vuoden lopun tilanteessa.
Lähde: Tilastokeskus, Helsingin väestöennuste Helsingin kaupunki

Vieraskielisten väestö painottuu kaupunkeihin ja Helsingin seudulle. Joka neljäs alle 19-vuotias vieraskielinen asuu Helsingissä. Helsingin päiväkodeissa ja kouluissa puhutaan yli 130 eri äidinkieltä ja oman äidinkielen opetusta järjestetään 47 kielellä. Vieraskielisten osuus on kasvanut nopeasti läpi 2000-luvun ja kasvu jatkuu edelleen.

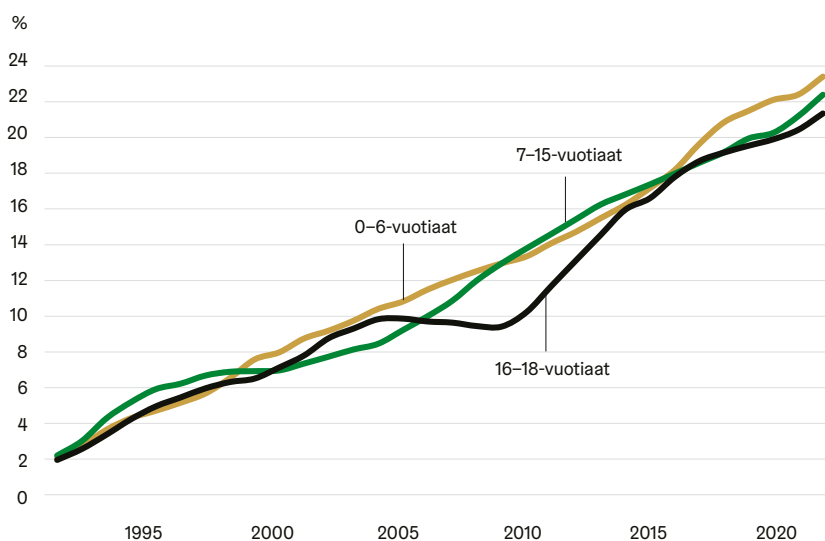
Tällä hetkellä noin 20 prosenttia lapsista ja nuorista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. 2030-luvulla arviolta kolmannes Helsingin varhaiskasvatuksen ja peruskoulun oppijoista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Tämä edellyttää sitä, että arvioimme ja kehittämme pedagogisia ratkaisuja, käytänteitä ja työvälineitä.

Yhä useampi vieraskielinen lapsi on syntynyt Suomessa, oppinut suomen tai ruotsin kieltä ja kulkenut läpi suomalaisen opinpolun. Helsinkiin muuttaa jatkuvasti perheitä, joiden lapset tarvitsevat perusopetukseen valmistavaa

Joka kolmas helsinkiläinen varhaiskasvatuksen tai peruskoulun oppija puhuu vuonna 2030 äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Kuva: Maija Astikainen

Muiden kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten osuus koko väestöstä

opetusta ja joilla on oikeus suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetukseen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin nuoriin, jotka tulevat Helsinkiin peruskoulun päättövaiheessa, jotta he saavat edellytykset ja riittävän kielitaidon siirtyä toiselle asteelle.

Ruotsinkielisten lasten ja nuorten osuus ikäluokista on pysynyt hyvin tasaisena läpi vuosikymmenien ja osuuden ennustetaan pysyvän samana. Helsinkiläisistä lapsista ja nuorista vajaa 7 prosenttia on äidinkieleltään ruotsinkielisiä. Vuonna 2030 ruotsinkielisiä alle 20-vuotiaita olisi noin 8 700. Tarve ruotsinkielisille palveluille tulee siis jatkumaan.

Koulutus ja työllistyminen

Suomessa koulutustason nousu on pysähtynyt suhteessa OECD-maihin. Helsingin koulutustaso poikkeaa muusta maasta. Helsingissä yli puolella työikäisistä on korkea-asteen tutkinto. Muualla maassa työikäisillä on useammin toisen asteen ammatillisia tutkintoja. Toisaalta perusasteen jälkeisiä tutkintoja Helsingissä on 84 prosentilla 25–64-vuotiaista, kun koko maassa tutkinto on 86 prosentilla.

Osittain helsinkiläisten heikompi koulutustaso johtuu siitä, ettei tutkintorekisterissä näy suuren maahanmuuttajaväestön kaikkia suoritettuja tutkintoja. Tutkintorekisterissä on pääasiassa vain Suomessa suoritettut tutkinnot. Helsingissä maahanmuuttajataustaisista nuorista ensimmäinen sukupolvi siirtyy perusopetuksen jälkeen enemmän ammatilliseen koulutukseen. Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaiset oppijat siirtyvät muiden nuorten tapaan enemmän lukiokoulutukseen.

Koulutustasossa on eroja myös sukupuolen mukaan. Suomessa miehillä on vähemmän suoritettuja tutkintoja kuin naisilla. Sukupuolten väliset erot ovat suuria etenkin helsinkiläisillä nuorilla. Helsinkiläisistä 20–24-vuotiaista naisista

Oppivelvollisuuden laajentuminen toiselle asteelle varmistaa nuorelle tutkinnon.

Helsingissä toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet työllistyvät erittäin hyvin verrattuna muuhun maahan.
Kuva: Justus Hirvi

85 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto, miehistä vain 75 prosentilla. Miehet suorittavat enemmän toisen asteen tutkintoja, naiset korkea-asteen tutkintoja.

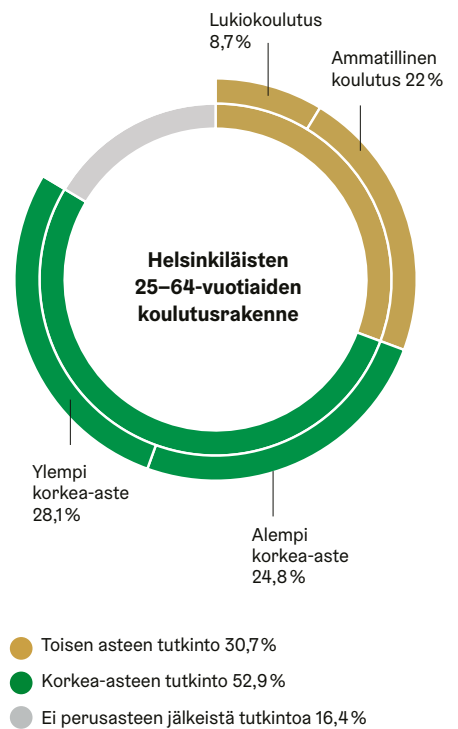
Koulutusasteet ja -alat ovat periytyviä. Vanhempien korkeakoulustausta lisää lasten todennäköisyyttä hakeutua korkeakoulutukseen. Helsingissä aikuisväestön koulutustason painottuessa korkea-koulutettuihin myös nuorten toiveet painottuvat lukiokoulutukseen ja korkeakoulutukseen. Helsingissä tarvitaan riittävä määrä lukio- ja korkeakoulu paikkoja turvaamaan ikäluokalle sujuva siirtymä seuraavalle koulutusasteelle ilman välivuosia ja kireää kilpailua. Samanaikaisesti meidän tulee varmistaa, että meillä on riittävästi ammatillisen koulutuksen paikkoja vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeita.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on kasvanut helsinkiläisillä lapsilla jo pidemmän aikaa. Yli 90

prosenttia 3–6-vuotiaista ja 60 prosenttia 1–2-vuotiaista osallistuu varhaiskasvatukseen. Yli kolmivuotiaissa vieraskielisten osallistumisaste on lähellä kotimaankielisten astetta. Osallistumisasteissa on alueiden välillä eroja ja alueiden väliset erot ovat kasvaneet vuosina 2021 ja 2022.

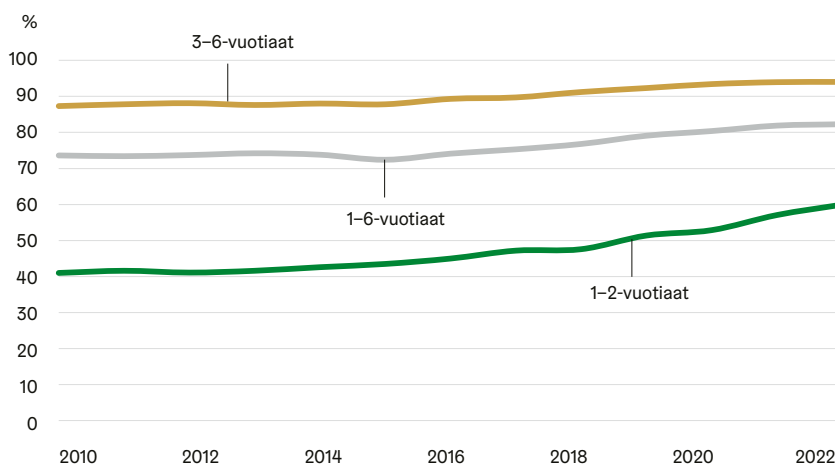
Oppivelvollisuuden laajentuminen toiselle asteelle varmistaa toisen asteen tutkinnon jokaiselle nuorelle. Muutoksen myötä syrjäytymisriski siirtyy enemmän toisen asteen koulutuksen jälkeiseen aikaan. Syrjäytymisen kannalta on ratkaisevaa, miten nuoret saavat jatkokoulutuspaikan tai työllistyvät toisen asteen koulutuksen jälkeen.

Helsingissä toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet työllistyvät erittäin hyvin verrattuna muuhun maahan. Myönteistä on myös se, että yliopistokoulutukseen siirrytään Helsingin lukioista muuta maata enemmän.

Korkeimman suoritetun tutkinnon mukaan. Tiedot vuodelta 2021. Sisältää kaikki Suomessa suoritetut tutkinnot ja vain osan ulkomailla suoritetuista. Alempi korkea-aste = alin korkea-aste + alempi korkeakouluaste, Ylempi korkea-aste = ylempi korkeakouluaste + tutkijakoulutus. Lähde: Tilastokeskus

Kunnan ja yksityisen järjestämään varhaiskasvatukseen osallistuneet lapset

Kunnan varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä sekä yksityisen hoidon tukea saaneiden lasten määrä vuosittain ajankohdasta 31.12. Määrä on suhteutettu saman ajankohdan väestötietoon. Lähde: Helsingin kaupunki ja Kela

Segregaatio ja syrjäytyminen

Segregaatio eli eriytyminen syntyy yksilöiden välisestä epätasavaruudesta ja huono-osaisuuden kasaantumisesta vain osaan alueista. Eriarvoistumiskehitys ja heikko-osaisuuden kasaantuminen sekä ylisukupolvisuus tuottavat yhteiskunnallisia jännitteitä ja ovat uhka sosiaalisesti kestävästä tulevaisuuden rakentumiselle. Nämä uhkaavat myös kestävästä taloudesta ja tuottavuudesta.

Segregaation taustalla on yksilöiden syrjäytyminen, joka näkyy alueellisesti keskittyminä. Huono-osaisuuden riskien kasaantumisessa eli syrjäytymisriskissä on kyse prosessista, jossa huono-osaisuuden kasaantumisen syy-seuraussuhteita on vaikea erottaa toisistaan. Syrjäytyminen liittyy usein ainakin köyhyyteen, työllisyyteen, sosiaalisiin suhteisiin, terveyteen ja hyvinvointiin.

Alueiden väliset erot ovat Helsingissä selkeitä useilla hyvinvoinnin mittareilla kuvattuna, vaikka ne ovatkin edelleen kansainvälisesti vertailtuna kohtuullisella tasolla.

Hyvinvointierot näkyvät erityisen selvästi lapsiperheissä. Useampi kuin joka kymmenes helsinkiläislapsi asuu pienituloisessa perheessä ja kuudella prosentilla lapsiperheistä pienituloisuus on pitkittynyttä. Sosioekonomisilla mittareilla mitattuna eriytyminen on hidasta kasvua. Palveluissa segregaatio näkyy useimmiten parhaimpien yksiköiden erkanemisella muista, ei heikoimpien.

Lapsiperheiden eriytyminen näkyy myös kasvatuksen ja koulutuksen palveluissa esimerkiksi maksuttomaan palveluun kuuluvien lasten ja S2-oppilaiden osuuden vaihteluna yksiköiden välillä. Perusopetuksessa S2-oppilaiden osuus kaikista oppilaista oli 24 prosenttia syksyllä 2023. Kouluittain osuus vaihtelee nolhasta 62 prosenttiin.

Alueiden väliset erot väestön sosioekonomisessa ja etnisessä rakenteessa heijastuvat Helsingissä myös muihin hyvinvoinnin alueellisiin ulottuvuuksiin. Esimerkiksi alueelliset erot koululaisien oppimistuloksissa, nuorten

hyvinvoinnin haasteissa, väestön sairastavuudessa ja äänestyskäyttäytymisessä ovat Helsingissä selkeitä. Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin on kansainvälisesti pieni, mutta kasvava. Vuoden 2000 PISA-tutkimuksessa oppimistulosten ero sosioekonomisesti heikoimmista ja vahvimista taustoista tulevien oppilaiden lukutaidossa vastasi reilun yhden kouluvuoden opiskelua. Kahden vuosikymmenen kuluessa ero on kasvanut lähes kahteen kouluvuoteen.

Vaikka perusopetuksen oppilailla näkyy eriytymistä hyvinvoinnissa ja oppimistuloksissa, henkilöstöllä eriytymistä ei juuri näy. Peruskoulujen ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksilla omasta työyhteisöstä, johtamisesta ja työhyvinvoinnista ei ole löydetty tilastollista yhteyttä koulun toimintaympäristön kanssa. Joitakin yhteyksiä on kuitenkin löydetty henkilöstön suhteesta toimintaympäristöön, esimerkiksi työn hallinnan tunteesta tai varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuu-

Perusopetuksen oppilailla näkyy eriytymistä hyvinvoinnissa ja oppimistuloksissa, henkilöstöllä eriytymistä ei juuri näy. Kuva: Aki Rask

den osuudessa. Vaikka erot ovat pieniä, niitä kannattaa seurata, koska henkilöstön alueellinen eriytyminen on erityisen ongelmallista sen tuottaessa oppijoille kertautuvan koulutuksellisen huono-osaisuuden riskin.

Helsingissä on viime vuosina ollut selkeästi nähtävissä alueiden välisen eriytymiskehityksen lisääntyminen. Suomi ja Helsinki ovat pystyneet pitkälti ehkäisemään alueellisen eriytymisen vaikutusta sillä, että sen kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstö on pitkälle koulutettua ja osaavaa. He osaavat toimia erilaisissa ympäristöissä ja tukea erilaisista lähtökohdista tulevia oppijoita. Segregaatiokehitys huomioidaan tulevaisuudessakin kaupunkitasoisesti henkilöstön osaamisen kehittämisessä ja resurssien jaossa.

Kasvatus ja koulutus ratkaisee syrjäytymistä ja segregaatiota jatkavissa työssä. Vastaamme segregaation juurisyihin varmistamalla yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille oppijoille.

Radikalisoituminen ja ääriajattelu herättävät yhteiskunnallista huolta. Ne ovat edelleen marginaalisia ilmiöitä Suomessa ja niihin liittyviä rikoksia ilmenee suhteellisesti vähän. Kiinnostus ääriajatteluliikkeitä ja ajatuksia kohtaan on kuitenkin kasvussa. Radikalisoitumista voidaan ennaltaehkäistä kasvatuksessa ja koulutuksessa ja jo alkaneeseen radikalisoitumisprosessiin voidaan puuttua monialaisen yhteistyön avulla.

Radikalisoituminen on prosessi, jonka aikana yksilön asenteet ja maailmankuva mustavalkoistuvat ja muuttuvat vihamielisiksi. Radikalisoituminen voi johtaa ääriajatteluun. Ääriajattelu perustuu vahvasti me vastaan ne -ajatusrakenteelle eli sisä- ja ulkoryhmän väliselle vastakkainasettelulle. Ulkoryhmä nähdään uhkana sisäryhmän identiteetille ja hyvinvoinnille ja siksi ulkoryhmään kohdistuvat väkivaltaiset toimet nähdään oikeutettuina. Radikalisoituminen ja ääriajattelu ovat siis uhkia demokratialle, turvallisuudentunteelle ja yhteiskuntarauhalle.

Vahvistamme oppijoiden turvallisuuden, osallisuuden, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimijuutta. Koulut ja oppilaitokset ennaltaehkäisevät radikalisoitumista ja ääriajattelua vaikuttavasti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Teemme kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla vaikuttavaa ennaltaehkäisevää työtä. Kehitämme yhteisöllistä ja inklusiivista toimintakulttuuria. Oppija saa tarvitsemaansa oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Oppijat harjoittelevat demokraattisen vaikuttamisen keinoja ja konfliktinratkaisutaitoja.

Panostamme siihen, että oppijoilla syntyy tunne yhteisöön kuulumisesta. Kohtaamme ja näemme jokaisen oppijan jokaisena päivänä ja vahvistamme oppijoiden arvostavaa kohtaamista.

Kasvatus ja koulutus vastaa segregaation juurisyihin varmistamalla yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille oppijoille.

Hyvinvointi ja terveys

Mielenterveys on ihmisen hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn perusta. Nykyisin suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja pitää koulunkäynnistä. Useat nuoret kuitenkin kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Nuorten mielen hyvinvoinnin heikkeneminen oli huomattavissa jo ennen koronapandemiaa. Pandemia heikensi tilannetta merkittävästi. Nyt jopa neljäsosalla nuorista on psyykkisen hyvinvoinnin pulmia.

Kouluterveyskyselyssä perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista kymmenen prosenttia kertoi kokeneensa kiusaamista viikoittain. Nuorten kokemukset viikoittaisesta koulukiusaamisesta vähenevät toiselle asteelle siirryttäessä. Internetissä koettu kiusaaminen ja seksuaalinen häirintä ovat yleistyneet huomattavasti vuodesta 2013. Lapsiin kohdistuva henkinen perheväkivalta on yleistynyt. Huoli lapsiin ja perheisiin liittyvästä väkivallasta ja perheiden kuormittuneisuudesta on tutkimuksen mukaan noussut esiin parin viime

vuoden aikana. Kouluterveyskyselystä nousevia ilmiöitä ovat myös koulu-uupumuksen yleistyminen jatkuvan koulutyöhön liittyvän stressin seurauksena, yksinäisyyden kokemus, masennusoireilu ja ahdistuneisuus. Nuorten päihdeongelmilla on suora yhteys mielen-terveyteen.

Edellä kuvattujen trendien pohjalta näyttää, että tulevaisuudessa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteet tulevat korostumaan, mikäli emme onnistu tekemään korjausliikkeitä. Koronapandemia lisäsi hyvinvointivajetta. Sen korjaamiseen tarvitaan edelleen osaamista, aikaa ja resursseja.

Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että kouluissa ja oppilaitoksissa tehty pitkäjänteinen, lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistava työ on vaikuttavaa, kun sitä on toteutettu suunnitelmallisesti ja moniammatillisesti.

Päiväkodeilla, kouluilla ja oppilaitoksilla on näköalapaikka lasten ja nuorten hyvinvoinnissa tapahtuviin

muutoksiin ja myös merkittävä rooli heidän hyvinvointinsa tukemisessa. Varhaiskasvatuksen, koulun ja vanhempien välinen hyvä yhteistyö edistää lapsen hyvinvointia. Vahvistamme kasvatuskumppanuutta kotien kanssa. Oppimisen lisäksi lasten ja nuorten mielen-terveyttä ja laajemmin hyvinvointia voivat edistää kaikki varhaiskasvatus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä, ja se on koko yhteisön asia.

Edistämme hyvinvointia ja terveyttä kokonaisvaltaisesti. Keskeistä on kaupunkilaisten elämänlaadun kokemukset ja yksilön fyysinen toimintakyky sekä psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi.

Oppimisympäristö vaikuttaa mielen-terveyteen. Sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistaminen on tunnistettu mielen hyvinvoinnin suojaavaksi tekijäksi. Tämän vuoksi olemme nostaneet sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen vahvistamisen osaksi opetusta. Tähän liittyvät läheisesti kaverisuhteiden muodostumisen ja ylläpitämisen tukeminen sekä kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen. Opiskeluhuollon merkitys korostuu aikaisempaa vahvemmin.

Hyvinvointi ja terveys ovat edellytyksiä oppimiselle. Haluamme, että oppijamme liikkuvat tarpeeksi ja kokevat olonsa hyväksi. Heillä on ympärillään kavereita ja luotettavia aikuisia. Heillä on hyvät edellytykset oppia ja kehittyä.

Suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä. Leikki- ja oppilaitokset, päiväkodit, koulut ja oppilaitokset voivat mahdollistaa oppijoille ympärille luotettavia aikuisia ja tarjota liikkumisen mahdollisuuksia. Kuva: Maija Astikainen

Ekologisesti kestävä tulevaisuus

Osana opinpolkua vahvistetaan myös helsinkiläisten oppijoiden ekososiaalista sivistystä. Kuva: Aki Rask

Ekologiseen kestävyyskriisiin vastaaminen on keskeinen tehtävä, jonka eteen teemme työtä.

Ihmisten arvoista ja asenteista nousevat ajattelumallit muodostavat kestävien elämäntapojen perustan. Kestävän tulevaisuuden luomisessa on kyse maailmankatsomukseen liittyvästä oppimisesta ja uudistumisesta. Huomioimme toiminnassamme, että luontomme hyvinvointi ja ekologinen kestävyys ovat olemassaolomme, yhteiskunnan hyvinvoinnin ja kaiken kehityksen perusta.

Vahvistamme helsinkiläisten ekososiaalista sivistystä. Ekososiaalisesti sivistyneen ihmisen maailmansuhde on kokonaisvaltaisesti vastuullinen. Hän ymmärtää toisten ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin yhteyden itseensä. Lisäksi tulevaisuuden osaamisen keskiössä on laaja-alainen ja monipuolinen kestävyyskyvykyys, jota oppijat

pystyvät soveltamaan käytäntöön muuttuvissa ympäristöissä. Tarvitsemme tunteet, tiedot ja taidot huomioivaa kestävyyskasvatusta. Ekologiseen kestävyteen liittyvät tulevaisuuskuvat herättävät usein myös huolta, mikä on tärkeä tunnistaa ja huomioida. Esimerkiksi ilmastoahdistus tulee esille helsinkiläisten oppijoiden sanoituksessa. Siksi on tärkeä muistaa, että kasvatusta ja koulutusta luodaan toivoa hyvästä tulevaisuudesta.

Luonnon hyvinvoinnin edistämiseksi tapahtuu globaalisti paljon jo tällä hetkellä. Agenda2030-tavoitteet edistyvät, UNESCO edistää uutta luovaa oppimista ja EU julkaisi kestävästä kehityksestä edistävän Green Comp -osaamiskehityksen, jossa on linjattu kaksitoista tulevaisuustaitoa. Nämä muodostavat hyvän perustan tulevan vuosikymmenen kestävyyskasvatukselle.

”

Tulevaisuudessa metsää ja eläimiä olisi paljon: Metsässä voisi kiipeillä puissa ja leikkiä kepeillä. Metsässä voisi katsella kukkia. Kettuja ja oravia voisi katsella. Hevosia olisi tallissa.

Varhaiskasvatukseen lapsi

Digitalisaatio, data ja tekoäly

Yhteiskuntamme ja yritysmaailma on pitkälle digitalisoitunut, mikä määrittää tulevia elinkeinorakenteita ja ammatteja sekä osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnassa. Digitalisaatio on levittäytynyt kaikille yhteiskunnan ja elämän eri osa-alueille tavalla tai toisella. Teknologia on merkittävästi läsnä niin jokapäiväisessä työelämässä kuin vapaa-ajassakin. Dataa kerätään ja hyödynnetään yhä enemmän ja sen pohjalta tarjotaan uusia räätälöityjä palveluita niin yksilöiden kuin organisaatioiden käyttöön. Samalla käydään kiistelyä digimaailman pelisäännöistä, uuden teknologian vaatimista resursseista ja yleisemmin teknologian kehityssuunnista. Haasteina ovat niin teknologiajättien tämänhetkinen ylivalta kuin kriittisten resurssien riittävyys. Helsinki ottaa nämä huomioon jäsentämällä digitaalista tulevaisuutta tiiviissä yhteistyössä tiedeyhteisöjen kanssa.

Digitalisaation merkitys on keskeinen tiedon saatavuudessa ja tiedon saavutettavuudessa. Kasvatus ja koulutus elää mukana jatkuvassa digitalisaation kehityksessä ja ennakoii yhteiskunnan muutosta. Kasvatuksen ja koulutuksen kykyä toimia digitalisoituneen yhteiskunnan muutoksessa määrittävät muun muassa kasvatus- ja koulutusjärjestelmän teknologiakäsitys (käsitys ja ymmärrys digitalisaatiosta sekä tekoälystä), oppimiskäsitys, opetuskäytänteet, ajantasainen osaaminen sekä resurssit.

Pedagogiikka ohjaa digitaalisten välineiden käyttämistä. Pohdimme tekoälyn etiikkaa ja sen eettistä käyttämistä. Kuva: Maija Astikainen

Tekoäly avaa uusia mahdollisuuksia personoitujen oppimisen polkujen rakentamiseen.

Datan ja tekoälyn merkitys yhteiskunnassa korostuu

Moderni yhteiskunta nojaa pitkälle edistyneisiin ja jatkuvasti kehittyviin teknologioihin, kuten pilviteknologiaan, tekoälyyn ja data-analytiikkaan sekä robotisaatioon.

Oppijat tarvitsevat algoritmisen ajattelun taitoja, jotka ovat edellytyksiä tekoälyn ja sen toiminnan hahmottamiselle ja ymmärtämiselle. Niitä taitoja tarvitaan, jotta voimme ymmärtää automaattista päätöksentekoa ja koneoppimisen käyttöä esimerkiksi sosiaalisessa medissa, hybridivaikuttamisessa, internethakupalveluissa tai pankki- ja talousektorilla. Algoritmisen ajattelu pohjautuu abstraktioiden luomiseen, kielelliseen ongelmanratkaisuun sekä matemaattiseen ajatteluun. Teknologiaosaaminen pohjautuu vahvaan ydintaitojen hallintaan, erityisesti kielellisen osaamisen ja matematiikan osalta.

Tekoälyä ei voi käsitellä vain teknologiana, vaan tekoäly on keskeinen yhteiskunnan demokratiaan ja sananvapauden vaikuttava tekijä.

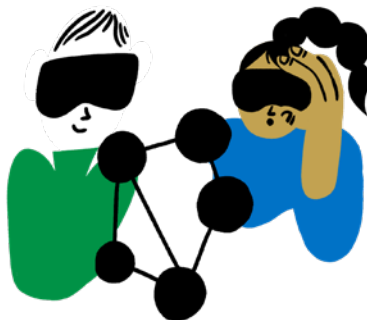
Tekoälyä voidaan käyttää eri tarkoituksiin: tietämyksen muodostamiseen, automaattiseen sensurointiin ja hybridivaikuttamiseen. Uhkia ovat muun muassa virheellisen tiedon muuttuminen todeksi, valesisällöt ja vinoumat.

Kasvatuksen ja koulutuksen keskeinen haaste on tuottaa oppijoille kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisun ja luovuuden taitoja, jotka liittyvät erityisesti tekoälyn ymmärtämiseen ja hyödyntämiseen tulevaisuuden yhteiskunnassa.

Digitalisoituneessa ja globaalissa maailmassa nämä taidot ovat edel-

lytys aktiiviselle osallistumiselle, sananvapaudelle ja demokratian varmistamiselle. Keskeiseksi tarkastelun kohteeksi kasvatuksessa ja koulutuksessa nousevat tekoälyn etiikka ja tekoälyn eettinen käyttö.

Digitalisaatiolla on merkittävä vaikutus ympäristöystävälliseen kehitykseen eli vihreään siirtymään. Digitalisaatio auttaa muun muassa edistämään energiatehokkuutta, uusiutuvan energian integrointia, älykästä liikennettä ja rakennuksia, etätöitä ja digitaalisia palveluita sekä kierrätystä ja jätehuoltoa. Ympäristöystävällisyys perustuu näissä erityisesti energian oikea-aikaiseen käyttöön sekä energian hukkakäytön vähentämiseen.

Tekoäly opetuksessa

Teknologian ja tekoälyn nopea kehittyminen rohkaisee kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisia kehittämään pedagogiikkaa, oppimisen arviointia ja opetuksen sisältöjä.

Tekoäly tuo opetukseen ja oppimiseen yksilöllisen ohjauksen välineitä, jotka helpottavat oppijoiden erilaisiin tarpeisiin vastaamista. Tekoäly ei tule poistamaan tarvetta oppia esimerkiksi lukemista, laskeamista ja eri oppiaineiden ydinterminologiaa, mutta tekoäly tulee

monipuolistamaan oppimisen tapoja. Tekoäly vaikuttaa työn tulevaisuuteen, mikä näkyy erityisesti toisen asteen koulutuksessa.

Tekoälypohjainen oppimisanalytiikka on keskeinen työkalu oppimisessa ja opetuksessa. Voimme tukea oppijan oppimista muun muassa automatisoituneella ohjauksella ja palautteella. Oppimisanalytiikka mahdollistaa oikea-aikaisen ja kohdennetun oppimisen tuen sekä lahjakkuuksien kehittymisen. Tekoäly tarjoaa työkalun jokaisen oppijan oppimisprosessin personointiin oppijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Data-analytiikka mahdollistaa hyvinvointia tukevien toimenpiteiden kohdistamisen.

Vahvistamme opettajien osaamista tekoälyn toimintaperiaatteista, rajoitteista ja ongelmakohdista. On mahdollista, että joiltain osin tieto vääristyy ja oppijat voivat käyttää työkaluja epäeettisesti. Todennäköisesti tekniikka tulee ratkaisemaan joitain tällä hetkellä ilmassa olevia uhkakuvia, mutta opettajien on hyvä ymmärtää tekoälyn puutteet sen antamien mahdollisuuksien lisäksi.

Huolehdimme, ettei tekoälyn kehittyminen lisää digitaalista syrjäytymistä. Parhaimmillaan tekoäly auttaa heitä, joiden digitaaliset taidot eivät ole vahvoja. Yhtä hyvin on kuitenkin mahdollista, että tekoälyn kehittymisen myötä aikuisten, erityisesti vanhusten, digitaalinen syrjäytyminen kasvaa.

Tekoäly on opetuksen ja oppimisen väline ja samalla oppimisen kohde. Käytämme digitaalisia välineitä siten, että ne vahvistavat yhteisöön kuulumista ja osallisuutta.

Henkilöstö

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on suuri työnantaja. Vuonna 2022 henkilöstömäärämme oli 14 520. Helsingin väestön kasvaessa ennakoitaan myös henkilöstömäärän kasvavan.

Toimialalla on henkilöstövajetta erityisesti varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja erityisluokanopettajan tehtävissä. Vajetta on myös S2-opettajien, ammatillisen koulutuksen tiettyjen teknisten alojen opettajien ja opiskeluhuollon psykologin tehtävissä. Luokanopettajan hakijamäärissä on ollut hienoista laskua.

Erityisopetuksessa olevien perusopetuksen oppilaiden ja toisen asteen opiskelijoiden sekä muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien oppilaiden määrät kasvavat ja siten oppimisen tuen tarve kasvaa. Tämä lisää erityisluokanopettajien, erityisopettajien sekä suomi- tai ruotsi toisena

kielenä -opettajien tarvetta.

Varhaiskasvatuksen työvoimatilanne on kriittinen. Pedagogisen osaamisen taso vaarantuu ei-kelpoisten työntekijöiden määrän kasvaessa. Vuoteen 2030 mennessä varhaiskasvatukseen tarvitaan lisää noin 2700 kelpoista varhaiskasvatuksen opettajaa ja varhaiskasvatuksen sosionomia. Varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien tarve kasvaa varhaiskasvatukseen osallistuvien lapsimäärien kasvaessa sekä varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaista henkilöstörakenteen muutosta toteutettaessa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön pätevyitymistä tuetaan myöntämällä palkkaetuja ja maksamalla koulutukseen hakeutumiseen liittyviä kurssimaksuja. Peruskoulun luokanopettajia tuetaan palkallisella virkavapaalla heidän suorittaessaan erillisiä erityisopettajan opintoja. Myös laajamittai-

seen kaksikieliseen opetukseen ja kielikylypöpetukseen pätevyitymistä tuetaan.

Positiivista työnantajakuvaa vahvistetaan systemaattisella viestinnällä ja rekrytointimarkkinoinnilla. Yhteistyötä, harjoittelukäytäntöjä sekä viestintää yliopistojen kanssa tehostetaan, osallistutaan laajemmin rekrytointitapahtumiin sekä suunnataan markkinointia kattavammin myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Helsingin toimintaympäristö vaatii huomioimaan henkilöstön osaamiseen kohdistuvat moninaiset tarpeet. Meidän tulee varmistaa henkilöstön riittävä osaaminen ja koulutetun henkilöstön pito- ja vetovoima. Keskeistä on varmistaa, että henkilöstöllä on osaamista edistää inklusiivisten periaatteiden ja oppijoiden tarpeiden mukaisesti oppimista ja kasvua.

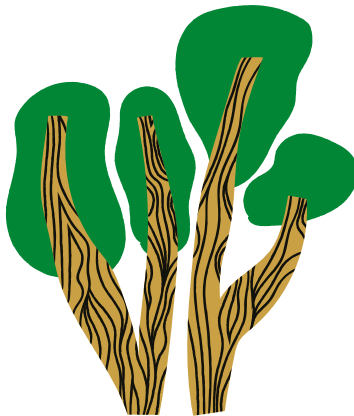
Työelämän muutos

Työelämän murros kytkeytyy tiiviisti Helsingin erityispiirteisiin ja kaupungin moninaisuuteen. Usealla alalla kärsitään työvoimapulasta, joten tarve aloituspaikkamäärien kasvattamiselle ja ulkomaiselle työvoimalle on suurta. Vieraskielisten osuus helsinkiläisistä kasvaa voimakkaasti. Vuonna 2030 Helsingissä asuvista vieraskielisiä on yli 23 prosenttia. Kaikki työpaikat eivät enää edellytäkään suomen tai ruotsin kielen osaamista, mikä on tärkeää huomioida koulutuksen järjestämisessä. Koulutusjärjestelmämme luo edellytykset sille, että maahanmuuttajat ja kansainväliset osaajat löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä.

Työ määritellään yhä enemmän merkityksellisyyden kautta. Ihmisten elämässä lomittuvat esimerkiksi palkkatyö ja palkaton vapaaehtois-, omaishoiva- ja kotitaloustyö.

Kasvatuksen ja koulutuksen henkilöstömäärän ennakoidaan kasvavan tulevaisuudessa samalla kun myös henkilöstön osaamistarpeet ovat muutosessa.
Kuva: Maija Astikainen

Osaamistarpeet ovat muutoksessa. Tärkeitä osaamisalueita tulevat olemaan muutoksen hallintaa edistävät metataidot, kuten ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, oppimiskyky ja henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen ja johtaminen. Alustatalouden ja digiosaimisen merkitys korostuu. Alhaisen osaamistason tehtävät vähenevät ja asiantuntijatehtävät lisääntyvät. Digitalisaatio ja teknologinen kehitys heijastuvat tulevaisuuden työelämän osaamistarpeisiin.

”

Koulutusta katsotaan laajemmin. Yhdellä ammatilla ei enää pärjää, kehitys on niin nopeaa.

Rehtori

Peruskoululaisten
kuvaamassa unelmien
koulussa oppimisympäristöt
ovat kiinnostavia, jännittäviä
ja liikkumiseen innostavia.

Miten kasvatusta ja koulutus kehittyvät?

Yhteiskunnat ovat koetuksella kriisien kasautuessa. Globaali ja kansallinen eriarvoistuminen sekä ekologinen kestävyyskriisi tulevat vaikuttamaan toimintaamme koko tulevan vuosikymmenen.

Demokratian asemaa kyseenalaistetaan ja informaatiovaikuttaminen kasvaa. Tämä vaatii kasvatukselta ja koulutukselta valmiutta vastata demokratiakasvatukseen, informaatiovaikuttamiseen ja digitalisaation hallinnan kysymyksiin strategisilla valinnoilla.

Helsingiltä ilmiöt edellyttävät vahvaa ennakoivuutta, kykyä tunnistaa riskejä sekä vahvaa verkostoyhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Digitalisaatio muuttaa meidän tapamme toimia, ajatella, kommunikoida ja vaikuttaa. Generatiivisen tekoälyn huikkea kehitys avaa aivan uusia mahdollisuuksia oppijoille ja koulutukselle. Samaan aikaan siihen sisältyy riskejä ja eettisiä jännitteitä. Teknologian kehitys on ollut historiallisesti yksi merkittävimmistä tiedonkäsitykseen ja sitä kautta koulutukseen vaikuttavista tekijöistä. Tekoälyn kehittyminen on todennäköisesti uusi merkittävä virstanpylväs, joka haastaa koulutusta muutokseen.

Tietoa on kaikkialla ja kaikkien saatavissa – tietomäärä lisääntyy ennennäkemätöntä vauhtia. Tehtävämme on varmistaa, että helsinkiläisillä on tulevaisuudessa hyvät edellytykset pärjätä muuttuneessa toimintaympäristössä.

Lasten ja nuorten kasvatuksessa ja koulutuksessa huomioidaan muun muassa informaatiovaikuttamisen oppimiselle tuomat vaikutukset. Kuva: Aki Rask

Tavoitteemme on, että lapset, nuoret ja aikuiset hallitsevat tulevaisuuden taidot eli taidot, joiden avulla he onnistuvat arjessa ja työelämässä sekä ratkaisevat ongelmia yhdessä muiden kanssa. Keskeisiä tulevaisuuden taitoja ovat luovuus, kestävyys, yhdessä tekeminen, konfliktien ratkaisu, kriittinen ajattelu, itsensä johtaminen ja ennakointikyvykyys.

Tulevaisuuden taitojen perustana ovat vahvat ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot, joiden oppimiselle annamme aikaa. Hyvinvointi on hyvän oppimisen ydin, siksi kasvatusta ja koulutusta edistää kaikkien hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöön kuulumista. Näin varmistamme jokaiselle hyvät oppimisen ja kasvun edellytykset.

Täytyy huolehtia, ettei yksikään lapsi syrjäydy, että on voimavaroja ja mahdollisuuksia olla osa yhteiskuntaa.

Rehtori

Oppijoiden tulevaisuustaitoja harjoitellaan niin työelämää kuin kestävän ja hyvän tulevaisuuden rakentamista varten. Kuva: Jefunne Gimpel

Toimimme yhdessä

Arvostamme ydintietojen ja -taitojen opettamista ja oppimista. Nostamme sosiaaliset taidot ja tunnetaidot tärkeiksi taidoiksi ydintietojen ja -taitojen rinnalle. Luomme yhdessä toimintakulttuurin, joka tukee tulevaisuustaitojen kehittymistä.

Ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot muodostavat oppimisen kivijalan ja ovat työkaluna kaikelle muulle oppimiselle. Tulevaisuusajattelun, ennakointikyvykkyyden, jatkuvan oppimisen ja uutta luovan osaamisen on mahdollista kehittyä, kun kivijalka on vahva ja ehyt. Taidot eivät ole hierarkkisia vaan ne kehittyvät samanaikaisesti ja vuorovaikutuksessa.

Tulevaisuustaitoja tarvitaan niin arjessa kuin työelämässä, jotta voimme yhdessä rakentaa kestävä ja hyvää tulevaisuutta. Luottamus ja usko tulevaisuuteen syntyy siitä, että meillä on valmius kohdata epävarmuutta ja vastaantulevia viheliäisiäkin ongelmia sekä kyvykkyyttä löytää ratkaisuja,

vaikuttaa ja rakentaa toisenlaista tulevaisuutta.

Tulevaisuustaitoa on kyvykkyys ajatella tulevaisuutta luovasti, ennakoivasti ja taitoa löytää vaihtoehtoisia ratkaisuja yhdessä. Tällaista uutta luovaa osaamista tarvitaan erityisesti tilanteissa, jossa vanhat toimintamallit eivät enää riitä. Tämä edellyttää totuttujen ajatus- ja toimintamallien ravis-telua sekä rohkeutta ja uskallusta ryhtyä sellaiseen, jonka onnistumisesta tai lopputuloksesta ei ole varmuutta.

Kasvatuksen ja koulutuksen tehtävänä on tietojen ja taitojen rinnalla vahvistaa niitä arvoja ja asenteita, joita tarvitaan kestävän ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden

rakentamiseksi. Meille syntyy halu ja tarve ymmärtää sekä muokata ympäröivää maailmaa toimivamaksi. Jatkuva oppiminen on lähtökohta ja edellytys kestäväille kehitykselle niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Yhteistyötai-dot ja dialogisuus ovat keskeisiä.

Panostamme tulevaisuustaitojen ja -ajattelun opettamiseen ja oppimiseen koko oppimispolun ajan. Vahvistamme oppijoiden toimijuutta ja annamme tilaa ajankohtaisten ongelmien kohtaamiselle sekä vaihtoehtoisten tulevaisuuksien pohtimiselle. Vahvistamme luottamusta tulevaisuuteen. Tähän meillä on jo tarjolla menetelmiä ja välineitä. Kehitämme näitä yhdessä edelleen arjen työn tueksi.

Toimintakulttuurimme keskeiset periaatteet:

1
Tuomme arkeen
turvaa ja yhteen-
kuuluvuuden
tunnetta

2
Luomme oppimis-
yhteisöjä, joissa
kaikki oppivat
toisiltaan

3
Rakennamme
kaikkien kaupunkia,
jossa korostuu
yhdenvertaisuus ja
tasa-arvo

4
Saamme jokaisen
potentiaalin
kukoistamaan

Hyvinvoiva ja oppiva helsinkiläinen

1

Tuomme arkeen turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

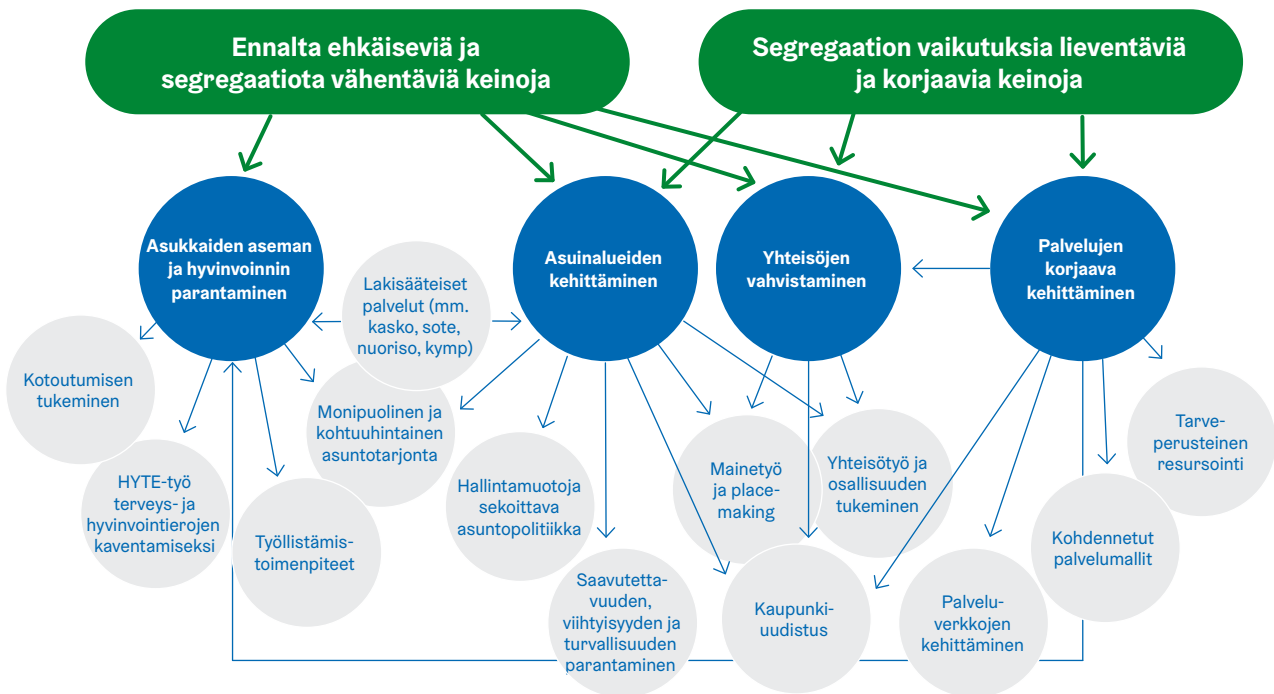
Näemme yhteisöllisyyden avaintekijänä tulevaisuuden kasvatuksessa ja koulutuksessa. Helsingiläisten hyvä mielenterveys, oppiminen ja onnellisuus sekä onnistuminen segregatioilmiöön vastaamisessa edellyttävät yhteisöllisyyttä ja toimivia verkostoja. Demokraatiakasvatuksemme pohjautuu osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle. Se on yhteiskuntamme vakauden perusta. Yhteisöllisyys ratkaisee yksinäisyydestä koituvia haittoja. Vahvistamme leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten arjessa yhteisöllistä toimintaa ja yhteisöön kuulumisen kokemusta.

Panostamalla yhteisöllisyyteen edistämme arjen turvallisuutta.

Vahvan yhteisöön kuulumisen kokemuksen ansiosta yhä harvempi helsinkiläinen kokee ulkopuolisuutta. Tämä puolestaan ehkäisee syrjäytymistä ja turvattomuudesta johtuvaa häiriökäyttäytymistä, kuten esimerkiksi jengiytymistä. Naapurustojen kanssa tehdään osallistavaa yhteistyötä turvallisuuden eteen. Seuraamme alueiden kehitystä alue- ja ilmiödatalla, mikä antaa naapurustojen toimijoille tarvittavaa tietoa suunnitella toimintaa esimerkiksi alueen turvallisuuden eteen.

Yhteisöllisyys on yksi segregatiokehityksen vastavoima. Alla olevaan kuvaan on koottu kokonaiskuva segregatiota ennalta ehkäisevistä ja vähentävistä keinoista sekä segregatiota lieventävistä ja korjaavista keinoista.

vista keinoista. On huomioitava, että kasvatus ja koulutus ei yksin kykene ratkaisemaan segregatiota. Osallistumme segregatiota ehkäisemiseen, lieventämiseen ja vaikutusten korjaamiseen koko kaupungin tasolla sekä osana naapurustojen yhteistyötä.

Helsingin kaupunki 2023. Helsingin tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet segregatiota ehkäisemiseksi.

Opimme tekemällä, rohkeasti kokemalla ja yrittämällä yksin ja yhdessä muiden kanssa. Kuva: Jefunne Gimpel

2

Luomme oppimisyhteisöjä, joissa kaikki oppivat toisiltaan

Oppiminen jatkuu koko elämän ajan. Oppiminen ei ole sidottu aikaan, paikkaan tai järjestelmään. Tilamme tukevat pedagogista toimintaa ja koko kaupunki toimii oppimisympäristönä. Opimme tekemällä, rohkeasti kokemalla ja yrittämällä yksin ja yhdessä muiden kanssa.

Yhteiskunnan muuttuessa myös osaamistarpeet muuttuvat. Arjessa kohtaamamme ilmiöt ovat

monimutkaisia ja niiden ratkaisemiseen tarvitaan uutta luovaa osaamista sekä yhteisöllistä tiedon rakentamista ja ongelmaratkaisua. Haluamme oppijoidemme hallitsevan taidon nähdä asioiden välisiä yhteyksiä ja kyvyn löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja. Laaja-alaiset taidot, kuten kriittinen ajattelu, luovuus, ongelmanratkaisu ja yhteistoiminnallisuus korostuvat akateemisten tietojen rinnalla. Keskeisiä tulevaisuuden yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ovat myös globaalikansalaisen taidot ja kulttuurinen osaaminen.

Tekoälyn kehittymisen ja tietomäärän kasvamisen myötä oppijan rooli tiedon tuottajana vahvistuu ja kriittisen lukutaidon merkitys kasvaa. Tämä tarkoittaa painotuksen muuttamista tiedon opettamisesta tiedon soveltamiseen, arviointiin ja kriittiseen tarkasteluun. Opettaja tutkii ja etsii tietoa yhdessä oppijoiden kanssa sekä ohjaa oppimisprosessia. Oppijat saavat tarpeen mukaan tukea opiskelunsa eri vaiheissa. Oppijan taitojen karttuessa oppijan tarvitsema tuki vähenee (*engl. cognitive scaffolding*).

Peruskoululaisten kuvaamassa unelmien koulussa kaikki otetaan mukaan yhteiseen leikkiin, jutteluun ja oppimiseen. Ilmapiiriä kuvaa empatia, reiluus ja muiden kunnioittaminen.

Oppijan sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittämisellä on keskeinen merkitys oppilaan akateemisten taitojen kehittämiselle.
Kuva: Emilia Kangasluoma

Rakennamme kaikkien kaupunkia, jossa korostuu yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Tunnistamme tekijöitä, joilla voimme kehittää tasa-arvoista kasvatusta ja koulutusta Helsingissä. Haluamme esimerkiksi varmistaa, että myöhään Suomeen muuttaneet saavat tarvittavat taidot ennen jatko-opintoihin tai työelämään siirtymistä. Lisäksi panostamme siihen, että sukupuolten väliset erot oppimisessa kapenisivat.

Oppijan tausta vaikuttaa akateemisten taitojen kehittymiseen ja oppimistuloksiin. Samat taustatekijät vaikuttavat myös sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymiseen, joilla on puolestaan keskeinen merkitys oppilaan akateemisten taitojen kehittämiselle sekä hyvinvoinnille. Tämän vuoksi edistämme tasa-arvoa panostamalla sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen oppimiseen.

4 ★

Saamme jokaisen potentiaalin kukoistamaan

Haluamme motivoivan koulu-ympäristön, jossa jokaisella on mahdollisuus työskennellä sopivan vaativien tehtävien ääressä. Tavoittemme sitä, ettei kukaan menettäisi itseluottamustaan toistuvasti liian vaikeiden tehtävien äärellä ja toisaalta etteivät liian helpot tehtävät söisi kenenkään motivaatiota. Toisin sanoen mahdollistamme jokaisen potentiaalin kehittymisen huippuunsa.

Opetuksen suunnittelun lähtökohdiana on kokonaisuus, luokka

tai ryhmä. Samalla kehittyvä teknologia ja tekoäly mahdollistavat oppijoille personoidumpia ja yhdenvertaisempia oppimisen ja kasvun polkuja.

Data-analytiikka mahdollistaa entistä laadukkaamman tiedon ryhmistä ja yksilöistä. Tiedon avulla voimme muun muassa seurata hyvinvoinnin ja taitojen kehittymistä nykyistä yksityiskohtaisemmalla tasolla. Hyödynnämme tietoa koko kaupungin, alueen, yksikön, yksittäisen ryhmän ja yksilön tasolla. Data-analytiikan tuottaman tiedon on tarkoitus kytkeytyä arjen tekemiseen. Kyse on toimintaa

tukevasta ja selkeyttävästä toiminnallisuudesta.

Panostamme jatkuvaan oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen. Nopea teknologian kehitys ja työelämän muutokset edellyttävät jatkuvaa oppimista ja osaamisen joustavaa kehittämistä. Jatkuvan oppimisen koulutuspalveluilla vastaamme työelämämuutokseen, yksilön työurakehityksen tarpeisiin ja kaiken kaikkiaan Helsingin kilpailukyvyyn ylläpitämiseen.

Helsingissä kaikki oppijat saavat tasa-arvoiset taidot ennen jatko-opintoihin ja työelämään siirtymistä. Kuva: Jefunne Gimpel

Ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot

Hyvät ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot muodostavat pohjan kaiken muun oppimiselle, siksi niille annetaan tarvittava tila oppijoiden arjessa. Ydintiedot ja -taidot sekä sosiaaliset taidot ja tunnetaidot ovat suhteellisen pysyviä, vaikka ymmärryksemme niistä jatkuvasti kasvaa. Esimerkiksi lukutaidon osalta näkemyksemme on laajentunut.

Tieto- ja taitovaatimukset päivittyvät ajan vaatimuksiin sopiviksi. Digitaalisten taitojen merkitys korostuu ja laajenee tulevilla vuosikymmenillä ja samaan aikaan tekoäly vähentää tarvetta tiettyjen alojen osaamiselle.

Korostamme leikin ja pelillisyyden merkitystä. Leikillä on positiivisia

vaikutuksia lasten kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen. Leikki on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeinen työtapana ja toimintamuoto. Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, oivallus, itseilmaisuu, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Puolustamme leikkiä osana kasvua ja kehitystä.

Annamme tilaa ja aikaa luovalle teknologian käytölle ja pelillisyydelle oppimisessa. Pelillisuus ja pelien tekeminen kehittää ajattelun taitoja ja yhdistää oppijoiden arkikokemukset opiskeltaviin sisältöihin. Pelillisuus ja luova teknologian käyttö työtapana sopii kaiken ikäisille oppijoille, motivoi ja innostaa uutta luovaan toimintaan.

Leikin ja pelillisyyden avulla tuomme oppimiseen innostusta, oivallusta, itseilmaisua ja yhdessä tekemistä.

Leikki on tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, sillä siinä yhdistyvät kaikki keskeiset oppimista edistävät elementit.

Kuva: Emilia Kangasluoma

Hyvät luku- ja kirjoitustaidot muodostavat vahvan pohjan tulevaisuuden tietojen ja taitojen opettelulle. Kuva: Maija Astikainen

Ydintiedot ja -taidot

Ydintietoja ja -taitoja harjoitellaan monipuolisesti eri tilanteissa oppijoiden ikätaso ja taidot huomioiden. Helsingissä ydintietojen ja -taitojen oppimista vahvistetaan systemaattisesti opinpolun eri vaiheissa.

Lukutaito ja kielen kehittyminen

Vahvat luku- ja kirjoitustaidot luovat pohjan kaikelle muulle oppimiselle ja muiden lukutaitojen kehittymiselle. Lukutaitojen opettelussa lähtökohtana on monilukutaito, mihin kuuluvat esimerkiksi peruslukutaito, kuvanlukutaito, medialukutaito ja kriittinen lukutaito. Nopeatempoisella tekstintällä erilaisen tiedon hankkimisen, yhdistelemisen, tuottamisen ja arvioimisen taidot korostuvat. Digitalisoituvassa yhteiskunnassa tarvitaan yhä moninaisempia lukutaitoja.

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että jokaisella lapsella on

mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää ympäristönsä tapahtumia. Toiminnalla on aina kielelliset tavoitteet, ja niiden saavuttaminen varmistetaan leikkien, laulaen, puhuen, tarinoiden, kertoen, kuunnellen ja kysyen. Lukutaitotyössä korostuvat leikkisyys ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö. Yhdessä tutkitaan, luetaan ja tuotetaan erityyppisiä tekstilajeja. Kirjallisuuskasvatusta dokumentoidaan ja jokaisessa yksikössä arvioinnin ja kehittämisen tukena käytetään Lukuympyrä-materiaalia.

Perusopetuksen alkuopetus on kulmakivi lukemisen ja kirjoittamisen taitojen aktiiviselle harjoittelulle. Suomen ja ruotsin kieli on paitsi opetuksen kohde, myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, minkä vuoksi niiden opiskeluun perusopetuksen alkuvaiheessa on äärimmäisen tärkeä panostaa.

Kytkemme lukutaitoja ja kirjoitustaitoja entistä tiiviimmin eri oppiaineisiin. Kuvaamme eri oppiaineiden kielelliset tavoitteet sisällöllisten tavoitteiden rinnalle entistä näkyvämmiin ja velvoittavammin. Tavoitteemme on saada

lukutaitojen ja kirjoitustaitojen harjoittelu näkyväksi osaksi kaikkia oppiaineita.

Toisella asteella lukutaitotyö on moninaista aina aikuisten perusopetuksesta lukiokoulutukseen. Esimerkiksi lukiokoulutukseen hakeutuu vuosi vuodelta enemmän opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ole sama kuin opiskelukieli, mikä haastaa lukio-opiskelua ja lukion tehtävää.

Matemaattis-looginen ajattelu

Matematiikka jää helposti monille oppijoille ulkoa opituiksi säännöiksi, jotka ovat irti heidän arkensa kokemuksista ja käytännöistä. Matematiikan oppimista ei koeta innostavaksi eikä siitä ole muodostunut oppilaalle ajattelun välinettä. Parhaimmillaan matematiikan opetus ja oppiminen vahvistaa oppijan joustavaa matemaattista ajattelua ja matemaattisten taitojen käyttöä arjessa. Matematiikan opettamisen ja osaamisen kehittämiseen tulee panostaa kaikilla tasoilla varhaiskasvatuksesta opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen.

Parhaassa tapauksessa oppijat omaksuvat asteittain jo alle kouluikästä alkaen tämän päivän laaja-alaisiin taitoihin kuuluvan algoritmisen ajattelun elementtejä, kuten tiedon jäsentelyä, erittelyä, järjkeilyä, mallintamista, päätöksenteon mekanismeja ja järjestelmäajattelua. Oppijat hyödyntävät algoritmisen ajattelun taitoja muun muassa abstraktin ja kriittisen ajattelun välineenä, ongelmanratkaisussa, mediaa tulkitessaan ja luovassa työskentelyssä. Oppijat ymmärtävät, miten tämän päivän digitaalinen teknologia perustuu abstraktioiden automatisointiin algoritmien avulla.

Tiede, teknologia- ja suunnittelutaidot

Tavoittemme oppijoiden tieteellisen ajattelun, ongelmanratkaisutaitojen, suunnittelu- ja muotoiluosaamisen sekä uutta luovan teknologian hyödyntämisen vahvistamista varhaiskasvatuksesta alkaen. Haluamme edistää kokeilu- ja testauskulttuuria toiminnassa ja uudistaa toimintakulttuuriamme monialaisemman pedagogiikan suuntaan. Matematiikan, ympäristöopin, luonnontieteiden ja teknologian sisältöjen tarkastelu kokonaisvaltaisina ilmiöinä muun muassa taideaineiden ja muotoilun avulla lisää innostusta matematiikan ja luonnontieteiden

opiskeluun. Tämä parantaa myös oppilaiden ja opiskelijoiden itseohjautuvuutta, vuorovaikusta ja kriittisen ajattelun taitoja.

Digitaalinen osaaminen

Nyky päivän ja tulevaisuuden yhteiskunnassa toimiminen edellyttää digitaalisia taitoja ja niiden systemaattista harjoittelua. Digitaalinen osaaminen on edellytys yhdenvertaiselle osallisuudelle. Tavoitteenamme on ehkäistä segregatiota ja tarjota oppijoille yhtäläiset valmiudet uutta luovaan oppimiseen nyt ja tulevaisuudessa. Oppijoiden digitaalisissa taidoissa on isoja eroavaisuuksia, jotka vaikuttavat osaltaan heidän oppimiseensa ja toimijuuteensa aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Digitaalisia taitoja ja niiden harjoittelua vahvistetaan entistä paremmin läpi oppijan opinpolun. Tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksenmukainen hyödyntäminen tukee oppimista ja mahdollistaa yksilölliset opinpolut, monipuolisemmat tavat oppia ja opettaa sekä ajasta ja paikasta riippumattoman oppimisen.

Kielitaito ja kulttuurinen moninaisuus

Helsinki kansainvälistyy ja sitä myötä kielten ja kulttuurien moninaisuus kasvaa. Haluamme, että

jokainen voisi olla ylpeä omasta kielitaidostaan ja kulttuuristaan. Huomioimme kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla kaikki Helsingissä puhutut kielet, kulttuurit ja katsomukset rinnakkain. Ymmärrämme niiden merkityksen helsinkiläisten oppijoiden identiteetin rakentumiselle.

Oppijat käyttävät oppimisessa luontevasti myös omia kotikielisiä. Kulttuurinen moninaisuus on kaikkien oppijoiden maailmankatsomusta rikastuttava tekijä. Käytämme Helsingissä kielitietoisuutta pedagogiikkaa. Kielitietoisuuden pedagogiikan ydintä on, että oppija saa käyttää kaikkia osaamiaan kieliä, taitoja ja sisältöjä opeteltaessa ja opiskeltaessa. Jokainen opettaja toimii kielellisenä mallina sekä oman tiedonalansa kielen specialistina.

Opetuksessa otamme jatkossa paremmin huomioon oppijoiden erilaiset kielitaidon tasot. Kehitämme vieraiden kielten osaamista ja vuorovaikutustaitoja. Tuemme monipuolisen kielitaidon kehittymistä kansainvälisessä yhteistyössä virtuaalisesti ja tapaamalla toisia.

Opetuksessa haluamme uudistaa toimintakulttuuriamme ja edistää kokeilu- ja testauskulttuuria.
Kuva: Juho Kuva

Globaalit kansalaistaidot

Väestörakenteen muutos vaatii uudenlaista ajattelua myös koulutus-kentällä. Helsingissä moninaiset kielet, kulttuurit ja katsomukset tarjoavat parhaimmillaan uusia kytköksiä ihmisten välille ja avartavat heidän ajatteluaan.

Vastuullinen maailmankansalainen kunnioittaa ja arvostaa toista. Hän on empaattinen ja tukee toiminnallaan yhteisöllisyyttä. Lisäksi hän tunnistaa toimintansa globaalit vaikutukset, jotka edistävät kestäväns tulevaisuuden rakentumista. Vastuullinen maailmankansalaisuus edellyttää, että kaikessa toiminnassa huomioidaan sekä sosiaalinen, kulttuurinen että ekologinen kestävyys. Ymmärrämme maailman kielten rikkauden ja moninaisuuden ja hyödynnämme sitä oppimisessa. Kielitietoinen ja monikielisyttä hyödyntävä pedagogiikka tukee kaikkien oppilaiden maailmankansalaiseksi kasvamista.

Kansainvälinen toiminta edistää globaalikompetenssien kehittymistä ja antaa mahdollisuuksia sinnikkyuden ja empatian kasvuille. Tämä tarkoittaa kykyä ymmärtää paikallisia ja globaaleja ilmiöitä sekä kulttuurien välisiä asioita. Keskeistä on kyky toimia arvostavassa vuorovaikutuksessa tilanteissa, joissa ilmenee omasta näkökulmasta eriäviä mielipiteitä ja maailmankatsomuksia.

Opetuksessa huomioidaan myös globaalit kansalaistaidot, joiden taitaja tunnistaa oman toimintansa globaalit vaikutukset. Kuva: Maija Astikainen

Muotoilu- ja taideosaaminen Kädentaidot ja motoriset taidot

Taito- ja taideaineet kehittävät ajattelutaitoja, kuten luovuutta, ongelmanratkaisukykyä, kriittistä ajattelua, kriisinkestävyttä ja empatiakykyä. Taito- ja taideaineet tarjoavat myös mahdollisuuden katsoa maailmaa monenlaisista näkökulmista ja tukevat oppijoiden kasvua ihmisyyteen ja vastuulliseksi yhteisön jäseniksi. Taito- ja taideaineissa opittavilla tiedoilla ja taidoilla voi olla merkittävä rooli tulevaisuuden ongelmien ratkomisessa.

Oppijat kohtaavat päivittäin erilaisia fyysisiä arkielämään ja leikkeihin liittyviä tilanteita, joista selviäminen vaatii motorisia taitoja. Motoriset taidot ovat yhteydessä moniin kehityksen kannalta keskeisiin tekijöihin, kuten kognitiivisiin taitoihin, pätevyyden kokemuksiin, fyysisen suorituskyvyn kehittymiseen ja oppimiseen laajemminkin. Valtaosa nuorista ei liiku tarpeeksi ja liikkumisen ja fyysisen toimintakyvyn erot ovat kasvaneet. Useiden lasten fyysinen toimintakyky on tasolla, joka voi haitata lapsen hyvinvointia.

Yrittäjyyden taitoja harjoitellaan koulutuksessa jatkossakin. Vaikka kaikista ei tulisikaan yrittäjää, tarvitaan yrittäjämäisiä taitoja elämässä laajemminkin. Kuva: Jefunne Gimpel

Motorisilla taidoilla ja fyysisellä aktiivisuudella on osoitettu olevan yhteys esimerkiksi matemaattisten taitojen, lukivaikeuksien ja tarkkaavaisuushäiriön kanssa. Motorisiin taitoihin liittyvät ongelmat ovat usein aivoperäisiä ja niiden tunnistaminen ja tukitoimien järjestäminen on tärkeää. Varhaisella tuella on mahdollista vaikuttaa lapsen kokonaiskehitykseen.

Käsillä tekeminen on kehollista tiedonhankintaa, jonka merkitystä ei voida kokonaan korvata abstraktin ajattelun avulla saadulla tiedolla. Kahdella kädellä työskentely aktivoi molempia aivopuoliskoja ja lisää aivopuoliskojen yhteistyötä. Tämä vahvistaa kognitiivista oppimista. Käsillä tekeminen ja kolmiulotteisten töiden valmistaminen kehittää myös kolmiulotteista hahmottamiskykyä, ongelmanratkaisukykyä, luovuutta ja parantaa pitkäjänteisyyttä sekä keskittymiskykyä. Automatisoitunut käsillä tekeminen voi auttaa keskittymään

esimerkiksi kuuntelemiseen ja täten edistää oppimista. Kädentaitojen kautta harjaantuvaa silmä-käsi-koordinaatiota tarvitaan myös monissa arjen tehtävissä ja ammateissa.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Helsinki on lapsimyönteinen kunta, jossa jokainen lapsi ja nuori tulee kuulluksi ja kohdatuksi päivittäin. Haluamme kaikista helsinkiläisistä aktiivisia osallistujia, jotka osaavat vaikuttaa kaupunkinsa asioihin. Heille muodostuu jo lapsena käsitys, että heidän mielipiteensä halutaan kuulla, ja sillä on merkitystä. Osallisuuden ja vaikuttamisen kokemukset luovat pohjaa demokratiataidoille sekä yrittäjyydelle.

Nuorillamme on vankat yhteiskunnalliset tiedot, mutta osallisuustaidoissa ja -innokkuudessa voimme kehittyä merkittävästi. Vahvistamme demokratiataitoja luomalla osallisuutta ja yhteisölli-

syttä edistävän toimintakulttuurin ja sitä tukevat rakenteet. Tämä on tärkeää, jotta ristiriitoja lietsovat demokratian vastaiset voimat eivät kasvaisi yhteiskunnassamme.

Yrittäjyys

Yrittäjyyden taitojen kehittäminen tulee jatkossakin olemaan koulutuksen peruspilareita, minkä rooli vahvistuu siirryttäessä lapsista nuoriin ja aikuisopiskelijoihin. Kaikista ei tule yrittäjiä, mutta tärkeää on vahvistaa yrittäjämäisiä valmiuksia, sillä niitä tarvitaan laajemmin elämässä ja yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa työelämä todennäköisesti kehittyä yhä nopeammin muun muassa tekoälyn kehityksen saattelemana. Tämän vuoksi työelämään ja yrittäjäksi siirtyvillä täytyy olla edellytykset kehittää joustavasti osaamistaan ja toimintatapojaan. Tulevaisuuden työ on joustavaa, verkostomaista ja yhä useampi myös työllistää itse itsensä.

Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot

Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot ovat pohja hyvälle oppimiselle, kasvulle ja hyvinvoinnille. Ne ovat taitoja, joita opitaan ja kehitetään arjessa ja niiden oppimiseen ja harjoitteluun on tärkeää panostaa eri ikävaiheissa.

Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot ovat tärkeitä opintomenestyksen, työllistymisen ja aktiivisen kansalaisuuden kannalta. Ne tukevat myös mielenterveyttä ja varman identiteetin rakentumista. Positiivinen ja luottavainen käsitys omasta paikasta elämässä ja elämän suunnasta tukee yksilön hyvinvointia. Keskeisiä oppijan tulevaisuususkoon vaikuttavia taitoja ovat sinnikkyys, uteliaisuus ja optimismi.

Neuvottelutaidot ovat tärkeitä vuorovaikutustaitoja. Hyvät neuvottelutaidot vahvistavat rakenta-

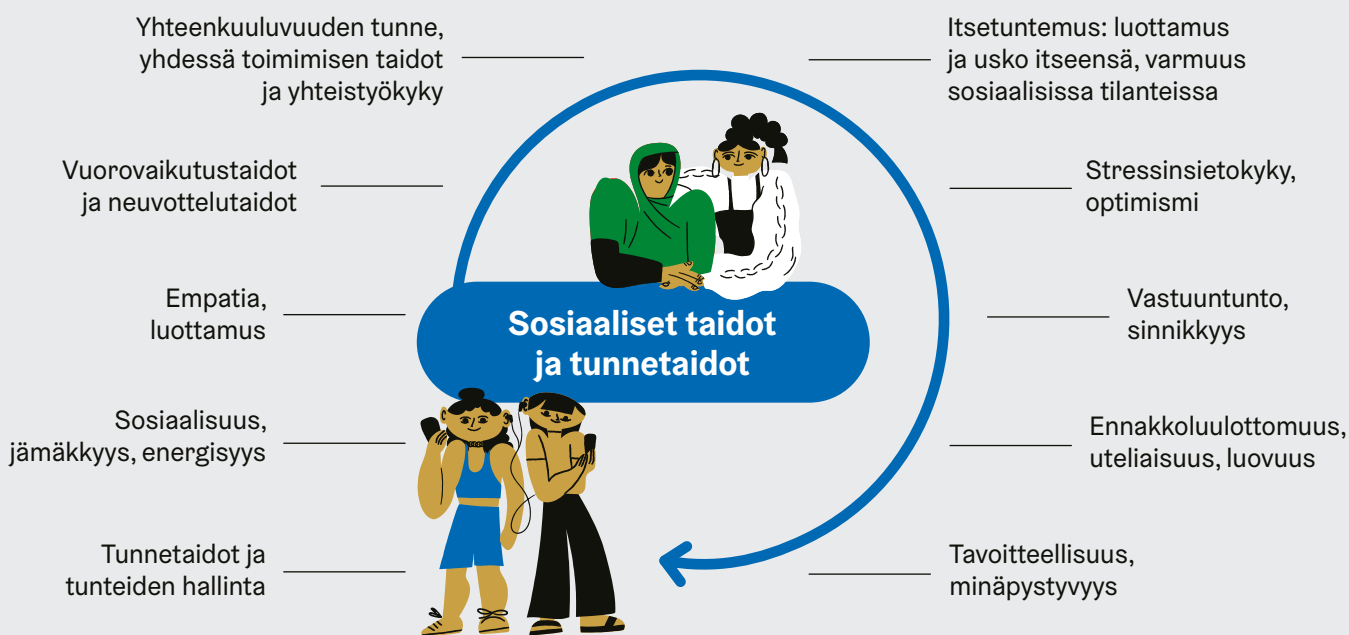
vaa vuorovaikutusta ja ehkäisevät radikalisoitumiskehitystä.

Lapsen ja nuoren sosioekonomisen tausta vaikuttaa sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymiseen. Myös sukupuolten välillä on taidoissa eroja. Panostamme näiden taitojen systemaattiseen harjoitteluun, jotta jokaisella olisi taustastaan riippumatta edellytykset hyvään elämään ja oppimiseen.

Rohkaisemme henkilöstöä positiiviseen vuorovaikutukseen, oppijoiden huomioimiseen, ymmärrykseen ja rohkaisemiseen. Tällä on merkitystä sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Oppilas-opettaja-suhteen positiiviset kokemukset auttavat myönteisen minäkuvan muodostumisessa. Parhaimmillaan positiiviset vuorovaikutuskokemukset auttavat oppijan negatiivisen elämäntapahtumien kierteen katkaisemisessa.

Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot ovat pohja hyvälle oppimiselle, kasvulle ja hyvinvoinnille.

Meillä on jo käytössä systemaattisia ja tutkimusperusteisia tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä vahvistavia ohjelmia. Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot ovat kuitenkin tunne- ja vuorovaikutustaitoja laajempi kokonaisuus. Jatkossa kehitämme ja sovellamme sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen opettamisessa ja harjoittelussa taitoja kokonaisvaltaisemmin tukevia välineitä ja toimintamalleja.

*Lähde: OECD social and emotional skills study, 2021

Opinpolun jatkuvuus

Opinpolun eri vaiheissa tulevaisuuskuvaa rakennetaan hieman erilaisilla painotuksilla. Yhteisenä lähtökohtana ja tavoitteena on kaikkien oppijoiden kannalta parhaan mahdollisen kasvun ja oppimisen varmistaminen.

Varhaiskasvatuksen tulevaisuuden suunta

Varhaiskasvatus ja esiopetus ovat tasa-arvoisen oppimisen ja opinpolun ensimmäisenä askeleena merkittävässä roolissa. Erityisen tärkeäksi on tunnustettu varhaiskasvatuksen merkitys epäsuotuisissa sosioekonomisissa olosuhteissa kasvaville lapsille.

Vahvistamme varhaiskasvatuksen merkitystä osana koulutusjärjestelmää luomalla mahdollisuuksia jokaiselle lapselle osallistua varhaiskasvatukseen. Tieto ja ymmärrys varhaiskasvatuksen merkityksestä ja laadusta edesauttaa osallistumisasteen nostamista. Tehokkaaksi tunnustettuja keinoja ovat myös varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, kotihoidontuen ja lasten hoitovapaan lyhentäminen sekä esiopetuksen laajentaminen kaksivuotiseksi.

Kehitämme edelleen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatua. Vahvistamme henkilöstön pedagogista osaamista varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman toteuttamisessa. Henkilöstön korkealaatuinen osaaminen luo edellytykset laadukkaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteutumiselle sekä lasten hyvälle oppimiselle, kasvu- ja hyvinvoinnille. Kiinnitämme huomiota resurssointiin, muihin rakenteellisiin tekijöihin ja toiminnan laadun arviointiin.

Vieraskielisten lasten suuri osuus näkyy lasten ja perheiden erilaisina tarpeina, minkä vuoksi meidän tulee panostaa henkilöstön osaamiseen ja uusiin työvälineisiin. Käytämme lasten kielitaidon tasoa kartoittavia arviointeja, jotta tuen tarve osataan tunnustaa kielen kehityksen kannalta mahdollisimman aikaisin ja suunnitella pedagoginen

toiminta vastaamaan lasten kielitaidon kehittymisen tarpeita.

Vahvistamme henkilöstön osaamista ja mahdollisuuksia edistää lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia – toimimme oikea-aikaisella sekä yksilöllisesti kohdennetulla tuella inklusiivisten periaatteiden ja lasten tarpeiden mukaisesti.

Annamme tilaa, aikaa ja leikkirauhaa lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille. Lapset oppivat leikissä vuorovaikutustaitoja, rakentavat vertaissuhteita ja heille syntyy ystävyysuhteita. Leikin ja muun tavoitteellisen pedagogisen toiminnan avulla tuemme myös varhaisten matemaattisten taitojen kehittymistä. Lapsille ominaiset tavat toimia – leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja tutkiminen – ovat pedagogisen suunnittelutyön ydintä.

Jokaiselle lapselle luodaan mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen, missä lasten leikeille ja elämyksille annetaan tilaa ja aikaa. Kuva: Jefunne Gimpel

Esi- ja perusopetus muodostavat yhtenäisen ja ennakoitavan opinpolun, joka varmistaa oppijan oikea-aikaisen tuen ja kehityksen. Kuva: Jefunne Gimpel

Perusopetuksen tulevaisuuden suunta

Vastamme vaikuttavin toimenpitein yli toimialarajojen koulutuksellisen tasa-arvon haasteisiin, kuten oppimiserojen kasvuun sekä oppilaiden että koulujen välillä. Vaikutamme sekä kansallisella että paikallisella tasolla siihen, että perusopetuksella on riittävä rahoitus. Kohdistamme tarveperusteisen rahoituksen heikommassa asemassa oleviin lapsiin. Keskeistä on, että vahvistamme oppilaiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia sekä edistämme oppimistulosten erojen kaventumista ja hyvinvointin kasvua. Tavoitteemme on, että lapsi voi saavuttaa hyviä oppimistuloksia omassa lähikoulussaan, joka on turvallinen ja innostava oppimisen, harrastamisen sekä arkisen kasvun ympäristö.

Kehitämme esi- ja perusopetuksen yhtenäistä ja ennakoitavaa opinpolkua. Varmistamme oppijalle hyvän kehityksen ja oikea-aikaisen tuen sekä luomme edellytykset

jatkuvaan oppimiseen. Keskeistä esi- ja perusopetuksen yhteistyössä ovat yhteiset oppimista ja kasvua tukevat tavoitteet, kuten lukemisen edistäminen. Opinpolun kestävää tulevaisuutta rakennetaan vahvistamalla lasten hyvinvointia ja oppimista pitkäkestoisin ja vaikuttavin toimin monialaisesti yhdessä eri toimijoiden kanssa.

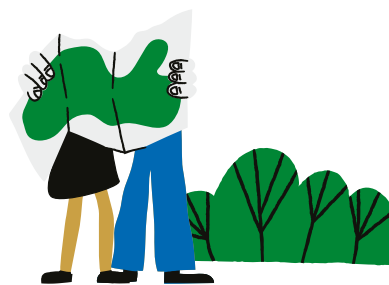
Arvioimme ja uudistamme lukutaitojen opetusta, S2- ja R2-opetuksen käytäntöjä ja kehitämme kielitaidon tason tunnistamiseen työkaluja. Kohdennamme erityishuomiota myös matematiikan ja luonnontieteiden pedagogiikan kehittämiseen sekä sitä kautta oppilaiden osaamistason kohentamiseen.

Nopeasti uudistuva digitaalinen oppimisympäristö ja tekoäly antavat uusia opetusta ja oppimista tukevia ratkaisuja. Tunnistamme digilaitteiden oppimiseen ja hyvinvointiin vaikuttavat myönteiset ja kielteiset tekijät. Perusopetuksessa kehitetään toimintatapoja, jotta

digilaitteita käytetään tarkoituksenmukaisesti ja tavoitteellisesti.

Kehitämme perusopetuksen laatua oppijalähtöisesti. Keskitymme lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Kasvatamme ja koulutamme uuden sukupolven ekososiaalisia ajattelijoita yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta arvostavaan yhteiskuntaan.

Uudistuva perusopetus vahvistaa tulevaisuuden ajattelun taitoja ja toimintaa, mikä tukee oppijaa opinpolulla myös perusopetuksen jälkeen. Työskentelemme sen eteen, että kaikilla on hyvät edellytykset perusopintojen jälkeisiin jatko-opintoihin.

Toisen asteen koulutuksessa pystytään aiempaa paremmin toteuttamaan koulutuksen joustava yhdisteleminen oppijan mielenkiinnon mukaan.
Kuva: Maija Astikainen

Toisen asteen koulutus sekä jatkuvan oppimisen tulevaisuuden suunnat

Koulutusorganisaatiot luovat uusia toimintatapoja ja uudistavat osaamista ja elinkeinorakennetta valtakunnallisesti ja alueellisesti tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Esimerkiksi TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut entistä lähemmäksi asiakkaita ja osaltaan nopeuttaa työelämän osaamistarpeisiin vastaamista, kun koulutuspalveluiden lisäksi työllisyys- ja elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla.

Kehitämme Helsingin yrityksille yhden luukun periaatteella toi-

mivaa palvelua, jolla vastaamme Helsingin yritysten pienempiin ja suurempiin koulutustarpeisiin. Tulemme koordinoimaan työelämän koulutustarpeisiin vastaavaa kokonaisuutta, joka käsittää toisen asteen ja vapaan sivistystyön. Luomme ohjausmallin lisäksi keinojen ennakoita osaamistarpeita.

Palvelun tarjoamista ja helsinkiläisten osaamistarpeita tukeaksemme kehitämme tutkintokoulutuksen rinnalla jatkuvaan oppimiseen soveltuvia pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Tämä mahdollistaa työikäisten osaamisen ja osaamisen ennakkoinnin kehittämisen sekä koulutuksen ja ohjauksen kohdentamisen

erityisesti rakennemuutosaloille ja koulutuksessa aliedustetuille ryhmille.

Toisen asteen koulutus kehittyi vastaisuudessakin yhteiskunnan ja työmarkkinoiden mukana. Työelämän murros edellyttää toisen asteen koulutuksen sekä vapaan sivistystyön uudistamista ja yhteistyön syventämistä. Toinen aste pystyy tulevaisuudessa tarjoamaan koulutuksen nykyistä joustavamman yhdistelemisen oppijalle. Tämän ansiosta oppijat voivat kehittää osaamistaan tarkoituksenmukaisemmin sekä vastaamaan tarkemmin työelämän ja jatko-opintojen osaamistarpeisiin.

Kaiken keskiössä on opiskelija ja hänen osaamisensa kehittyminen. Opiskelija voi tehdä valintoja oman potentiaalinsa mukaan, jolloin koulutusmuodosta tai suoritettavasta tutkinnosta riippumatta kurssitarjotin voi olla laajempi kuin vain lukion, tutkinnon tai osatutkintojen tarjotin. Lukiolaisilla on mahdollisuus valita ammatillisen koulutuksen opintoja, ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella yleissivistäviä opintoja. Opintoja voi suorittaa myös vapaan sivistystyön koulutusvalikoimasta.

Ammatillisen koulutuksen sääntely (opiskelijavuodet, tutkintojen

järjestämisluvat) ei palvele nykyisellään erilaisten alueiden tarpeita koulutuksen osuvuuden, dynaamisen työelämäyhteistyön eikä koulutus- ja työelämätarpeiden ennakoinnin näkökulmasta. Vaikuttamme aktiivisesti tämän uudistamiseksi.

Kehitämme opetusta tasa-arvoisemmaksi niin, että yhä useampi S2- tai R2-oppimäärää opiskeleva opiskelija valitsisi lukion ja päätyisi korkeakouluopintoihin. Vapaan sivistystyön rooli tulee korostumaan entisestään esimerkiksi uuden kotoutumislain myötä.

Luomme toiselle asteelle oppimisen tukeen uusia ratkaisuja,

rakenteita ja rajapintoja. Jokainen oppija saa meiltä sen palvelun tai osaamisen kehittämisen osuuden, jota hän tarvitsee juuri sillä hetkellä työllistyäkseen. Varmistamme, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen opintojen aikana. Panostamme oppimisen tukeen ja hyvinvoinnin vahvistamiseen, jotta oppija saa tukea esimerkiksi opiskelukykyyn liittyvissä ongelmissa.

Viisi tavoitealuetta

Vahvistamme ydintietoja ja -taitoja sekä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymistä

Jokaiselle syntyy usko siihen, että heidän menestymisensä elämässä on harjoittelun ja työn tulosta. Oppijat kokevat oppimisen iloa ja intoa.

Tutkimus ja tieto ohjaavat työtämme

Käytämme tietoa oppijoiden kasvun ja kehittymisen edistämiseksi.

Rohkaisemme käyttämään opetusmenetelmiä monipuolisesti, mutta myös arvioimaan ja kehittämään pedagogista välineistöä kerätyn tiedon avulla.

Työskentelemme tasa-arvoisen oppimisen puolesta

Opinpolku on laadukas ja eheä.

Jokaisen potentiaali pääsee kukoistamaan.

Monipuolinen koulutustarjontamme vahvistaa Helsingin houkuttavuutta.

Tavoitealueidemme keskeinen lähtökohta on tulevaisuususkon varmistaminen helsinkiläisille. Tulevaisuususko on avain menestymiseen.

EDELLYTYKSIÄ

Panostamme henkilöstön osaamiseen ja työhyvinvointiin

Johtaminen on vuorovaikutteista ja henkilöstön osaamista kunnioittavaa.

Henkilöstö voi hyödyntää potentiaalinsa parhaalla mahdollisella tavalla. Heillä on vahva tunne työnsä hallittavuudesta.

Varmistamme yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin arjessa

Oppimisympäristöt ovat motivoivia ja turvallisia.

Varmistamme osallisuuden. Oppijoilla on monia mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöönsä, yhteisöihinsä, työskentelytapoihin ja -sisältöihin.

”

Uudenlaista johtamista on olla läsnä, ja auttaa kun on tarvis.

Opettaja

Kuvauksemme Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen tulevaisuudesta on laaja mutta tavoittelemisen arvoinen. Osa lukijoista saattaa kokea, että jotkin asiat ovat omalla alueella hyvin tai vastaavasti, että jotkin asiat vaativat paljon työtä. Näin varmasti onkin – tilanne ei ole Helsingin sisällä samanlainen. Jokaisella leikkipuistolla, päiväkodilla, koululla ja oppilaitoksella on omat erityispiirteensä, vahvuutensa ja kehittämiskohteensa. Kuvauksemme tulevaisuusmaisema antaa meille yhteiset kehittämisen suuntaviivat siten, että kehittämisen painopisteissä, tavassa ja aikataulussa on väljyyttä leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten omille valinnoille.

Tavoitealueet ohjaavat yhteistä toimintaamme, johtamista ja laadun kehittämistä. Otamme Koulutus 2030:n sisältöjä osaksi perehdytystä, osaamisen kehittämistä sekä onnistumisen johtamista. Kokonaisuutena uudistamme rakenteita ja toimintatapoja tukemaan tavoitealueilla kehittymistä. Tavoitemaisema muuttuu todeksi yhdessä tekemällä ja yhteisiä tavoitealueita edistämällä.

Vahvistamme jokaisen luottamusta tulevaisuuteen ja rakennamme kestäväää tulevaisuutta.

”

Tulevaisuuden Helsingistä löytyisi kultainen puu, joka loistaisi kaikille. Olisi veneitä, joilla ihmiset pääsisivät liikkumaan, yksisarvisia, joilla voisi ratsastaa ja kissoja, jotka valaisisivat öistä Helsinkiä.

Varhaiskasvatusikäinen lapsi

Tavoitealueiden painopisteet

Tavoitealueiden painopisteet auttavat tulevien vuosien työssä ja tulevaisuusmaisemien konkretisoimisessa. Esitetyt painopisteet tarjoavat meille suuntaviivoja yhteiselle toiminnalle ja kehitystyölle. Painopisteiden pohjalta voimme tehdä harkittuja nostoja toimintasuunnitelmiin. Tässä yhteydessä painopisteet antavat ennen kaikkea elementtejä tulevaisuusmaiseman rakentamiselle.

Rakennamme tulevaisuusmaisemaa yhdessä ja harkiten.

”

Mielestämme koulujärjestelmällä olisi mahdollisuus tehdä enemmän ympäristötekoja, sillä meidän ikäisemme nuoret tottuvat kuitenkin helposti.

Toisen asteen opiskelija

Haluamme antaa arjessa aikaa lasten ja nuorten kohtaamiselle.
Kuva: Maija Astikainen

Vahvistamme ydintietoja ja -taitoja sekä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymistä

Ydintiedot ja -taidot

Kehitämme kaikkien ydintietojen ja -taitojen oppimispolkuja. Annamme opetuksessa tilaa etenkin lukemiselle, kirjoittamiselle ja matemaattisten taitojen kehittymiselle.

Selkiytämme ja kevennämme Helsingin paikallista opetussuunnitelmaa. Vaikutamme tuleviin opetussuunnitelmiin siten, että ydintietojen ja -taitojen sekä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen oppimisen osuus vahvistuu ja kirkastuu.

Vaikutamme lukemisen lisäämiseen ja lukemaan innostamiseen kehittämällä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä kirjasto-palveluiden yhteistyötä. Otamme lukemiseen innostavan sovelluksen kaikkien ikäryhmien käyttöön.

Luomme luku- ja kirjoitus-taitojen säännölliseen arviointiin tutkimuspohjaiset työkalut ja digitaaliset arviointipalvelut.

Laajennamme aikuisten lukutaitotyötä aikuislukiossa sekä vahvistamme maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetusta ja kotivanhempien koulutusta vapaassa sivistystyössä.

Nostamme kestäväen kehityksen osaamisen ydintietoihin ja -taitoihin. Sitoudumme kestäväen kehityksen edistämiseen, joka on poikkileikkaavasti mukana kaikessa oppimisessa.

Opetuksessa ja oppimisessa vahvistamme ekososiaalisen sivistyksen arvopohjaa ja sovellamme käytäntöön uutta Euroopan unionin kestäväen kehitystä koskevaa osaamiskehystä.

Vahvistamme motoristen ja hienomotoristen taitojen oppimispolkua luomalla motoristen taitojen havainnoimiseen ja harjoittamiseen työvälineet, mallit ja materiaalit eri koulutusasteille – tässä teemme yhteistyötä kaupunkiympäristön ja kulttuurin ja vapaa-ajan toimialojen kanssa.

Kuvaamme digitaalisten taitojen oppimispolkuihin kullekin ikäkaudelle sopivat konkreettiset tavoitteet.

Vahvistamme oppijoiden algoritmisen ajattelun taitoja. Käytämme robotiikkaa ja tekoälyä opetuksessa.

Kohdennamme erityishuomiota matematiikan ja luonnontieteiden osaamiseen ja etenkin varhaisten matemaattisten taitojen havainnointiin ja kehittymiseen.

Olemme ylpeitä kielten ja kulttuurien moninaisuudesta. Panostamme jatkossakin kielten opiskeluun ja tukemiseen: niin suomen, ruotsin ja saamen kielten sekä viittomakielen, omien äidinkielen, toisen kotimaisen kielen kuin vieraidenkin kielten. Lisäämme helsinkiläisten oppijoiden pohjoismaista yhteistyötä ja ulottuvuutta aloittamalla Nordiska skolan -mallin mukaisen opetuksen. Kehitämme edelleen mahdollisuuksia opiskella englannin kielellä.

Lapset tutustuvat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana Helsingissä opiskeltaviin kieliin. Huoltajat saavat kattavasti tietoa varhaisen kielenoppimisen hyödyistä, monikielisyydestä ja oman äidinkielen kehittymisen tukemisesta. Ennen kouluun ilmoittautumista huoltajat ja lapset tutustuvat kielen oppimiseen.

Kehitämme lasten, nuorten ja aikuisten useita kotikieliä luontevaksi osaksi arjen toimintaa. Lisäksi rakennamme tutkimusperusteisesti kielitietoista toimintaa.

Vahvistamme kestävästä kehityksen periaatteita opetuksessa ja oppimisessa.

Sosiaaliset taidot ja tunnetaidot

Luomme sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymistä tukevista toimintamalleista arjen toimintaa tukevan työkalupakin. Rakennamme tämän toteuttamiseksi tarvittavat yhteistyöverkostot. Varmistamme toimintamallien toimivuuden pilotoimalla.

Vahvistamme oppijoiden kokemusta siitä, että heidän menestymisensä elämässä on jatkuvan harjoittelun ja työn tulosta.

Kannustamme oppijoita pitkäjänteiseen ja sinnikkääseen työskentelyyn.

Luomme edellytyksiä oppijoiden uteliaisuuden kasvamiselle sekä uteliaisuutta vahvistavalle pedagogiikalle.

Kehitämme toimintaamme niin, että jokainen oppija kokee olevansa osaava ja tärkeä.

Hyödynnämme sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittämisessä leikkiä ja pelillisyyttä.

Vahvistamme yhteenkuuluvuuden kokemusta ja vastuunottoa.

Vahvistamme kaikkien oppijoiden tunne-, vuorovaikutus- ja empatiataitoja.

Teemme työtä yksinäisyyden ennaltaehkäisemiseksi ja panostamme ryhmäytymiseen koko opinpolun ajan.

Opinpolun eri vaiheet

Panostamme varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osallistumisasteen nostamiseen ja kiinnitämme huomiota säännölliseen osallistumiseen niillä alueilla, joilla osallistumisaste on matalampi.

Kehitämme esi- ja perusopetuksen yhtenäistä ja ennakoitavaa opinpolkua.

Määritämme inklusiivisen kasvatuksen ja koulutuksen periaatteet ja toimintamallit. Mahdollistamme joustavat oppimisen tuen järjestelyt niin, että lapset, nuoret ja aikuiset saavat tarvitsemansa tuen. Suunnittelemme oppijan yksilölliset opinpolut ja sujuvat siirtymät moniammatillisesti.

Toteutamme opetusta siten, että yksilölliset polut ovat luonteva osa ryhmän toimintaa.

Työskentelemme sen eteen, että kaikilla on hyvät edellytykset perusopintojen jälkeisiin jatko-opintoihin.

Perusopetuksen päättövaiheessa vahvistetaan työelämälähtöistä opetusta ja siirtymää toiselle asteelle.

Luomme oppimisen tukeen uusia ratkaisuja, rakenteita ja rajapintoja. Vahvistamme ryhmänohjausta.

Toisella asteella ja tutkintokoulutukseen valmentavissa opinnoissa otamme käyttöön tukimallin, josta esimerkiksi uupumisesta tai sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivät opiskelijat saavat tukea ja apua.

Vahvistamme jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja luomme joustavia opinpolkuja. Kehitämme toisten asteen oppijoiden mahdollisuutta opiskella samanaikaisesti lukion, ammatillisen ja vapaan sivistystyön sekä korkeakoulujen opintoja.

Luomme ristiinopiskelun rakenteet ja kehitämme opintotarjontaa. Käynnistämme aikuislukion nuorisolinjan.

Vastaamme Helsingin yritysten osaamistarpeisiin luomalla työelämän ja eri koulutusasteiden välille osaamisen ekosysteemejä. Syvennämme yhteistyötä elinkeino-osaston ja työ- ja yritys-elämän kanssa.

Tutkintokoulutuksen rinnalla kehitämme jatkuvaan oppimiseen soveltuvia pienempiä osaamiskokonaisuuksia ja mikropätevyyksiä.

Tuemme työikäisten työkykyä. Parannamme helsinkiläisten ammattiosaamista ja mahdollisuuksia jatkaa työelämässä pidempään. Rakennamme sujuvan osatyökykyisten opinpolun.

Jokainen koulu vetovoimaiseksi ja innostavaksi – yhdessä ideoiden ja kehittäen.

Vetovoimaisuus ja innostavuus

Arvioimme ja uudistamme vetovoimaisen lähikoulun viestintästrategian. Vahvistamme koulujen mainetta ja vetovoimaa. Kehitämme viestintää painotetusta opetuksesta erityisesti vieraskieliselle väestölle. Uudistamme valintakoeikäntäntö ja -sisällöt.

Vahvistamme oppimista sekä yksilön että yhteisön näkökulmasta. Työskentelemme sen eteen, että erot oppimistuloksissa pienenevät.

Rakennamme kaikille innostavia ja motivoivia oppimisympäristöjä, jossa oppijoilla on monia mahdollisuuksia vaikuttaa muun muassa koulun viihtyisyyteen, yhteisölliseen toimintaan ja työskentelytapoihin ja -sisältöihin.

Suomi tai ruotsi toisena kielenä

Haluamme, että kaikilla on hyvät edellytykset perusopintojen jälkeisiin jatko-opintoihin. Vahvistamme kielitietoista opetusta ja seuraamme kielitaidon kehittymistä. Kohdennamme opetusta ja kielellistä tukea oppijan tarpeen mukaisesti.

Kehitämme kielitaidon tason tunnistamiseen työkaluja ja digitaalisia arviointivälineitä, jotka ohjaavat valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen siirtymisen mielekästä ajankohtaa. Varmistamme kielitaidon kartoituksen ja kielellisen tuen toteutumisen myös varhaiskasvatuksessa, sillä kielitaidon pohja rakentuu varhaisina vuosina.

Mahdollistamme joustavan siirtymän valmistavasta opetuksesta perusopetukseen.

Arvioimme ja uudistamme S2- ja R2-opetukseen ohjautumisen käytäntöjä. Varmistamme, että kaikilla on käytössä yhtenäiset ja velvoittavat toimintatavat, jotka ohjaavat oppilaita, huoltajia ja opettajia tarkoituksenmukaisen S1-, R1- / S2-, R2-oppimäärän valinnassa.

Varmistamme, että kaikista oppiaineista löytyy riittävästi suomen tai ruotsin kielen eri osaamistasoja tukevia eriytettyjä ja digitaalisia oppimateriaaleja. Motivoiva materiaali on suunniteltu saumattomasti yleisopetuksen oppisisältöjen yhteydessä käytettäväksi. Tekoälyn avulla otamme käyttöön entistä personoidumpia oppimiskäsitteitä.

Tarjoamme erityisesti hiljattain maahan muuttaneille oppilaille kiinnostavaa kesätoimintaa, jolla tuemme suomen tai ruotsin kielen vahvistamista vapaa-ajan toiminnan ohessa. Aloitamme 1–2-luokkalaisten ja selvitämme 3–9-luokkalaisten tarpeet.

Varmistamme, että selkokielistä ja monikielistä kirjallisuutta on kaikkien koulujen saatavilla tarvittava määrä. Käytössämme on myös laadukkaita käännösohjelmia oppimiskokonaisuuksien sisältöjen syvällisemmän ymmärryksen takaamiseksi.

Varmistamme yhteisöllisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin arjessa

Yhteisöllisyys, turvallisuus ja hyvinvointi

Ohjaamme lapsia ja nuoria terveyden ja hyvinvoinnin huomioivaan digilaitteiden käyttöön. Tavoitteena on aidon vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden lisääminen. Meillä on selkeät ohjeet henkilökohtaisten digilaitteiden käytöstä ja hyödyntämisestä.

Vahvistamme dialogisuutta, yhteisiä keskusteluja ja hyvinvoinnista puhumista arjessa.

Panostamme kasvatuskumppanuuteen kotien kanssa.

Tunnistamme koko naapuruston merkityksen yhteisöllisyydelle. Vahvistamme leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten roolia yhteisöjen kokoajina ja perheiden yhteistyön keskinäisen yhteistyön mahdollistajina.

Edistämme päätöksenteon prosessien läpinäkyvyyttä ja tunnistamme jo suunnitteluvaiheessa, keitä valmistelu koskee.

Vahvistamme kaikkien oppijoiden osallisuutta arjessa. Luomme ja hyödynnämme monipuolisesti erilaisia kohtaamisen paikkoja.

Tuemme nuorisoa eri tahojen (kasvatus ja koulutus nuorisopalvelut, poliisi ym.) yhteistyönä koulupäivän jälkeen.

Edistämme turvallista toimintakulttuuria.

Ylläpidämme ja vahvistamme yhdessä tekemistä alueella toimialojen kesken (kulttuuri- ja vapaa-aika sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimi), muiden alueellisten toimijoiden sekä naapuruston kanssa.

Leikkipuistot, päiväkodit ja koulut tekevät yhteistyötä alueen muiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa varmistaakseen jokaiselle lapselle turvallisen päivän. Turvalliseen päivään ei kuulu rasismia, kiusaamista tai muuta pelkoa tai vaaraa aiheuttavaa.

Puutemme alueellisessa yhteistyössä (LANU) alueen haasteellisiin ilmiöihin ja ratkaisemme niitä yhdessä. Naapurustot toimivat yhteistyössä yksinäisyyden vähentämiseksi sekä liikkumisen edistämiseksi.

Varmistamme, että Suomeen muuttaneet vanhemmat pääsevät osaksi varhaiskasvatuksen ja koulujen yhteisöjä ja tuntevat yhteenkuuluvuutta.

Teemme yhteistyötä kolmannen sektorin ja muiden toimialojen kanssa.

Osallistumme kaupunkitasoiseen alueellisen ilmiöraportoinnin kehittämiseen. Käytämme tietoa toiminnan johtamisessa.

Harrastaminen ja liikkuminen

Harrastustoiminta on oleellinen osa hyvinvointia ja osallisuutta sekä uusien helsinkiläisten kotoutumista. Harrastustoiminnalla tuemme oppilaan vahvuuksia ja itsetuntoa sekä ehkäisemme osaltaan syrjäytymistä.

Teemme tiivistä yhteistyötä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan, harrastusta tarjoavien tahojen ja huoltajien kanssa. Harrastuksia ei tarjota ainoastaan yksilöille vaan myös perheille ja yhteisöille.

Helsingin kaupungin toimialat toteuttavat yhdessä Suomen harrastamisen mallia Helsingissä. Tarjoamme lasten ja nuorten toiveisiin perustuvia maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä.

Kehitämme aikuisväestön ja ikääntyvien harrastusmahdollisuuksia yhteistyössä työnväenopiston ja Arbiksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa. Tavoitteena on erityisesti ikääntyvien ja syrjäytymisvaarassa olevien asukkaiden aktivointi. Harrastustarjonnan suunnittelu on osallistavaa.

Kehitämme liikkumismahdollisuuksia lapsia ja nuoria osallistamalla. Yhdessä huoltajien kanssa kannustamme lapsia ja nuoria liikkumaan myös vapaa-ajalla. Kohdennamme liikkumisen edistämisen kehittämistoimia tietoperustaisesti segregaaion vähentämiseksi ja hyvinvointierojen kaventamiseksi.

Tarjoamme kaikille oppiasteille ja toimintaympäristöihin kulttuuria ja taidetta. Huomioimme opiskelumateriaaleissa henkilöstön ja oppijoiden kulttuurisen monimuotoisuuden.

Tuemme kaikilla oppiasteilla oppijoita löytämään itselleen mieluisan tavan tehdä ja kokea taidetta ja kulttuuria ja sitä kautta hyötymään kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksista.

Henkilöstötarpeen ennakointi, johtaminen ja toimintakulttuuri

Vaikutamme siihen, että meillä olisi tarvittava määrä osaavaa henkilöstöä. Kehitämme työkaluja ennakoida henkilöstötarvetta ja vaikutamme määrällisesti ja laadullisesti oppilaitoksiin. Tuomme esille Helsingin erityispiirteet.

Muodostamme selkeät toimintatavat työperäiseen maahanmuuttoon. Rakennamme joustavat polut kouluttautua työvoimapulatehtäviin ja ketteröitämme työnhakua. Lisäämme toimialan monimuotoisuusosaamista eri kieli- ja kulttuuritaustaisten henkilöiden rekrytoinnissa osana pysyvän henkilöstön tehtäviä.

Panostamme johtamiseen. Vahvistamme yhteisö-ohjautuvaa toimintakulttuuria, joka lisää työntekijöiden osallisuutta, vaikutusmahdollisuuksia työhön ja työyhteisön asioihin sekä vastuuta tehdä päätöksiä paikallisesti. Toimintakulttuurimme ytimessä on luottamukseen ja arvostukseen perustuva ihmiskäsitys.

Vuonna 2030 johtaminen ja toimintakulttuuri mahdollistavat sen, että jokainen työntekijä meillä pääsee käyttämään vahvuutensa oppijoiden hyväksi.

Työskentelemme sen eteen, että työ on sopivasti haastavaa ja työ koetaan hallittavana, mikä mahdollistaa vahvan osaamisen, kehittymisen ja työn imun kokemuksen.

Kehitämme aktiivisesti toimintatapojamme kohti parempaa työelämää. Ratkomme työn ja työyhteisöjen pulmia yhdessä uutta kehittäen. Jokainen itse ja me yhdessä pidämme huolta hyvinvoinnistamme ja työkyvystämme.

Periaatteemme

- yhteinen suunta ja raamit
- tilaa leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten valinnoille
- tuki yksiköiden työlle
- toimintaamme tukevat rakenteet

Keinomme

- toimintasuunnitelma
- johtaminen ja tuki
- yhteistoiminta
- osaamisen kehittäminen
- perehdytys
- onnistumisen johtaminen
- laatutyö
- viestintä

Osaamisen kehittäminen

Haluamme, että henkilöstöllämme on mahdollisuus kehittyä ja saada oma potentiaalinsa esiin. Kehitämme osaamista tietoperusteisesti. Panostamme erityisesti uran alkuvaiheen tukeen.

Kohdennamme osaamisen kehittämistä ”Helsinki oppii – tulevaisuuden taidot” -painopisteisiin (esimerkiksi kielitietoisuus, hyvinvointi, matematiikka ja algoritminen ajattelu, digitaalisuus sekä antirasistinen työote).

Kehitämme työssä oppimisen rakenteita yhteisöohjautuvaa oppimista tukeviksi.

Panostamme henkilöstön työkielen koulutuksiin sekä opetus-suunnitelmaosaamiseen. Järjestämme monikieliselle henkilöstölle suomi tai ruotsi työkielenä -koulutuksia, joilla osaltaan vahvistamme oppijoiden suomen tai ruotsin kielen kielitaidon kehittymistä.

Varmistamme, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen oppimisanalytiikasta. Jokainen tietää, mitä tietoa oppimisesta kerätään, miksi juuri tätä tietoa kerätään ja miten tietoa käytetään oman työn tukena.

Vahvistamme osaamisen kehittämisessä edelleen yhteistyötä yliopistojen, korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen kanssa.

Pedagogiikan ja oppimisympäristöjen kehittyminen

Kannustamme oppijoiden luovuuden ja innovatiivisuuden vahvistamiseen.

Rohkaisemme käyttämään monipuolisesti opetusmenetelmiä ja oppimisstrategioita. Arvioimme ja kehitämme leikkipuistojen, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten pedagogista välineistöä kerätyn tiedon pohjalta.

Tuomme opettajien käyttöön reaaliaikaista oppimisanalytiikkaa: tietotyökalut muun muassa oppijoiden etenemisen, poissaolojen, hyvinvoinnin ja tuen tarpeen seurantaan sekä oppimisen personointiin.

Seuraamme oppimisympäristöjen kehittämistä aktiivisesti sekä kansallisissa että kansainvälisissä verkostoissa. Keräämme tiloista systemaattisesti käyttäjäpalautetta, jota hyödynnämme edelleen suunnitteluohjeiden ja -prosessien kehittämisessä. Vahvistamme henkilöstön osallisuutta.

Mahdollistamme elämyksellisen, pelillisen ja leikkisän oppimisen uudenaikaisissa ympäristöissä.

Laajennettu todellisuus (XR) avaa käyttööme oppimisympäristöjä, jotka eivät muuten olisi saavutettavissa.

Tässä hyödynnetään virtuaalitodellisuutta (VR), lisättyä todellisuutta (AR) ja yhdistettyä todellisuutta (MR).

Käytännöt, tietojärjestelmät ja muut työkalut tukevat toiminnan arkea.

Tekoäly muuttaa työelämää ja tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista. Seuraamme proaktiivisesti työelämän muutosta, joka tulee vaikuttamaan erityisesti ammatilliseen koulutukseen. Pidämme tekoälyyn liittyvät toimintatavat ajan tasalla. Huomioimme tekoälyn opetuksen ja oppimisen välineenä ja työkaverina. Tämä korostaa kriittisen medialukutaidon ja eettisen pohdinnan tärkeyttä entisestään.

Mahdollistamme digitaalisissa ja fyysisissä oppimisympäristöissä taito- ja taideaineiden monipuolisen ja laadukkaan toteutuksen. Tavoitteemme on, että koko kaupunki toimii kulttuurikasvatuksen ympäristönä. Rakennamme yhteistyötä kulttuurikasvatuksen eri foorumeissa.

Edistymisen seuranta

Seuraamme tietotyöpöydillä reaaliaikaista tilannekuvaa koko kaupungin, alueiden ja yksiköiden tasolla oppimisesta, hyvinvoinnista ja segregaatioon liittyvistä ilmiöistä sekä toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Kohdistamme resursseja tietopohjaisesti ja vaikuttavasti.

Seuraamme edistystämme ja toimenpiteiden vaikuttavuutta oppimiseen ja hyvinvointiin data-analytiikalla. Parannamme toimintaamme tietoon perustuen. Seuraamme ja arvioimme tarveperusteisen rahoituksen vaikuttavuutta.

Rohkaisemme käyttämään
opetusmenetelmiä ja
oppimisstrategioita
monipuolisesti.

Lähteet

- Bernelius, V. 2013. Eriytyvät kaupunkikoulut. Helsingin peruskoulujen oppilaspuoleiset erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Tutkimuksia 2013: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bernelius, V. 2022. OECD kaskon vierailun matkaraportti.
- Bernelius, V., & Huilla, H. 2021. Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet. Julkaisut.valtioneuvosto.fi. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162857/VN_2021_7.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Dufva, M & Rowley, C. 2022. Heikot Signaalit 2022.Sitra. https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/01/sitra_heikot_signaalit_2022_tarinoita-tulevaisuuksista.pdf
- Growing Mind tutkimushanke. 2018. <https://growingmind.fi/>
- Designmuseum.fi. Aivotutkija Minna Huotilainen kertoo käsityön merkityksestä. Luettu 9.6.2023. <https://www.designmuseum.fi/fi/events/aivotutkija-minna-huotilainen-kertoo-kasityon-merkityksesta/>
- Digivisio. Oppimisen tulevaisuus. Luettu 9.6.2023. <https://digivisio2030.fi/oppimisen-tulevaisuus/>
- Johnson, P. & Sahlberg, P. 2023. Koulutus 2030. Helsinki, kasvatuksen ja koulutuksen toimialan workshop 24.4.2023.
- Eduskunta. 2022. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_2028+2022.aspx
- Eurooppalainen koulutusalue. Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma (2021–2027). Luettu 9.6.2023. <https://education.ec.europa.eu/fi/focus-topics/digital-education/action-plan>
- Euroopan unionin neuvosto. 2020. Neuvoston päätelmä medialukutaidosta jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:52020XG0609\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:52020XG0609(04))
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. 2019. Key competences for lifelong learning. Publications Office. 2019, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
- European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, McGrath, C., Frohlich Hougard, K., ym. 2020 Supporting key competence development – Learning approaches and environments in school education: input paper. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/8227>
- Government of South Australia. Department for Education and Child Development. 2014. Australian curriculum genre maps. Luettu 13.6.2023. https://saps7.weebly.com/uploads/2/4/7/3/24735495/genre_maps_of_the_australi.pdf
- Harju-Autti, R. 2022. Kielellisesti tuettu opetus: Yläkouluikäiset maahanmuuttajaoppilaat opetuskieltä ja oppiainesiltoja oppimassa. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2666-1>
- Helsingin kaupunki. 2023. Helsingin tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet segregaation ehkäisemiseksi. Teoksessa K. Vilkkama, S. Högnabba, V. Bernelius ja R. Henriksson (toim.), Segregaation ennalta ehkäiseminen ja lieventäminen Helsingin kaupungissa. (s. 16–23) Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitietopalvelut. <https://www.hel.fi/static/helsinki/valtuustoseminaari-2023/segregaation-ehkaisy-ja-lieventaminen.pdf>
- Helsingin kaupunki. 2022. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022. https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FL.pdf
- Helsingin kaupunki. Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi. Luettu 13.6.2023. <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2020-013690/>
- Helsingin kaupunki. Tekoälypohjainen oppimisanalytiikka, personointi ja adaptaatio (TOPA) -hankkeen teknologisten kehittämis- ja ylläpitotöiden hankinta (TOPA DPS 4). <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2020-009981/kklku-2020-14/>
- Helsingin kaupunki. Työmarkkinoiden murros, työllisyys ja kohtaantongelmat. Luettu 9.6.2023. <https://toimintaymparisto.hel.fi/fi/talous-ja-tyomarkkinat/tyomarkkinoiden-murros-tyollisyys-ja-kohtaantongelmat>
- Helsingin kaupunki. Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä. Luettu 9.6.2023. <https://ulkomaalaistaustaiset.helsingissa.fi/fi/vieraskieliset>
- Helsingin yliopisto. 2023. Arviointivälineet. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimusryhmat/matemaattiset-oppimisvaikeudet/materiaalit/arviointivälineet>
- Helsingin yliopisto, Innokas network. Tekoäly varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen -hankkeiden hyvät käytänteet. Luettu 9.6.2023. <https://www.innokas.fi/materiaalit/tekoaly-hyvat-kaytantee/>
- Helsingin yliopisto. Toimi ja opi. Luettu 9.6.2023. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimusryhmat/matemaattiset-oppimisvaikeudet/projektit/toimi-ja-opi-tutkimus>
- Helsingin kaupunki. Väestön monimuotoistuminen ja ikääntyminen. Luettu 9.6.2023. <https://toimintaymparisto.hel.fi/fi/vaesto-ja-elinolot/vaeston-monimuotoistuminen-ja-ikaantyminen>
- Hievanen, R., Laimi T., Ukkola, A., Venäläinen S. & Vätäinen, H. 2023. Eriarvoistumisen ehkäiseminen edellyttää maahanmuuttotaustaisen väestön kieli- ja perustaitojen turvaamista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2023/05/Karvi_Policy-brief_0723.pdf
- Huilla, H. 2022. Kaupunkikoulut ja huono-osaisuus. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/341436>
- Huilla, H. 2023. Kaupunkikoulut ja huono-osaisuus. Nuorisotutkimus, 41(1), 68–73. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9128217>
- Huotilainen, M. 2018. Insights of brain research in education – music practice and embodiment to enhance learning. <https://uasjournal.fi/in-english/insights-of-brain-research-in-education/>
- Huotilainen, M. 2019. Näin aivot oppivat. PS-kustannus.
- Huttula, T. & Vesa, A-M. 13.04.2022. Tekoälyn avulla saadaan esiin ajantasainen tieto osaamistarpeiden ja koulutustarjonnan kohtaamisesta. <https://www.sitra.fi/uutiset/ajantasainen-tieto-osaamistarpeiden-ja-koulutustarjonnan-kohtaamisesta-saadaan-esiin-tekoalyn-avulla/>
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Jyväskylän yliopisto, Liikkuva varhaiskasvatus. Piilo tutkimus. Luettu 9.6.2023. <https://www.jamk.fi/fi/projekti/piilo>
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2023. Eriarvoistumisen ehkäiseminen edellyttää maahanmuuttotaustaisen väestön kieli- ja perustaitojen turvaamista. <https://karvi.fi/publication/eriarvoistumisen-ehkaisy-ja-lieventaaminen-edellyttaa-maahanmuuttotaustaisen-vaeston-kieli-ja-perustaitojen-turvaamista/>
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2023. Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana. Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2023/01/KARVI_0123.pdf
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf
- Kalenius, A. 2023. Sivistyskatsaus 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2023: 3. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164564/OKM_2023_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Keva. 2022. Näin julkinen ala eläköityy - ennuste laskettu ensimmäistä kertaa myös kirkon työntekijöille. <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/nain-julkainen-ala-elakoityy---ennuste-laskettu-ensimmaista-kertaa-mynos-kirkon-tyontekijöille/>

Kokko, S. ja Martin, M. (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/liitu-2022/>

Korhonen, T., Reinius, H., Tiippana N., Lavonen, J. ym. 2021. Opettajien digiloikasta jatkuvaan ammatilliseen oppimiseen. https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/21_08_opettajien_digiloikasta_jatkuvaan_ammattillisen_oppimiseen.pdf

Kuntaliitto. 2019. Sivistyksen suunta. Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma. Helsinki. https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Sivistyksensuunta2019_0.pdf

Kyllönen, M. 2019. A New Narrative for the Future: Learning, Social Cohesion and Redefining "Us". 10.1007/978-3-319-78580-6_10.

Lehtinen, E., Hannula-Sormunen, M., McMullen, J., Määttä, S. ym. 2022. Matematiikan osaaminen murtumassa – kansallinen ohjelma tarpeen. https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/22_09_matematiikan-osaamisen-tukemiseen-tarvitaan-kansallinen-toimenpideohjelma.pdf

Leung, C., Harris, R., & Rampton, B. 1997. The Idealised Native Speaker, Reified Ethnicities, and Classroom Realities. *TESOL Quarterly*, 31, 543–560.

Mattila, P. 2015. Kielikasvatus – tehtävä Euroopassa ja tässä ajassa. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48128/3/kielikasvatus-tehtava-euroopassa-ja-tassa-ajassa.pdf>

OECD. 2021. *Beyond Academic Learning. First Results from the Survey of Social and Emotional Skills*. <https://www.oecd.org/education/cei/social-emotional-skills-study/beyond-academic-learning-92a11084-en.htm>

OECD. 2019. *Learning Compass 2030*. <https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/>

OECD. 2019. *PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed*, PISA, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b5fd1b8f-en>

OECD. *Preparing our Youth for an inclusive and sustainable world. The OECD PISA global competence framework*. Luettu 9.6.2023. <https://www.oecd.org/education/Global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>

OECD. 2021. *Survey on Social and Emotional Skills (SSES): Helsinki*. <https://www.oecd.org/education/cei/social-emotional-skills-study/beyond-academic-learning-92a11084-en.htm>

OKM. 2019. *Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161521/OKM12.pdf>

Ollila, J. 21.03.2022. Suomalainen koulujärjestelmä on liikaa kiinni nykyajassa – miten tulevaisuustaitoja tulisi opettaa? Turun yliopisto. <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/johanna-ollila-suomalainen-koulujarjestelma-on-liikaa-kiinni-nykyajassa-miten>

Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto. 2023. *Demokratia on yhteisen elämäntapamme perusta*. <http://demokratiakasvatus.fi/>

Opetushallitus. *Demokratia, ihmisoikeudet ja osallisuus*. Luettu 9.6.2023. <https://www.oph.fi/fi/opettajille/demokratia-ihmisoikeudet-ja-osallisuus>

Opetushallitus. 2023. *Digitaalisen osaamisen kuvaukset*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/digiosaaminen/8706410/tekstikappale/8709071>

Opetushallitus. 2023. *Hyviä toimintatapoja osallistumisen toteuttamiseen peruskouluissa*. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/hyvia-toimintatapoja-osallistumisen-toteuttamiseen-peruskouluissa-0>

Opetushallitus. *Move!-mittaustuloksia*. Luettu 9.6.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/move-mittaustuloksia>

Opetushallitus. 2021. *Kansallinen lukutaitostrategia 2030*. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kansallinen-lukutaitostrategia-2030>

Opetushallitus. 2016. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. *Jatkuva oppiminen*. <https://okm.fi/jatkuva-oppiminen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. *Jokaiselle mahdollisuus kansainvälistymiseen. Selvityshenkilön raportti kansainvälisen liikkuvuuden kaksinkertaistamisesta koulutuksessa*. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:15*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161526/OKM_2019_15_Jokaiselle_mahdollisuus_kansainvalistymiseen.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. *Kohti laadukasta ja tasa-arvoista lähipalvelua ja lähikoulua*. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2022:30*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164346/OKM_2022_30.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö, *Oikeus oppia- ohjelman työnrkki*. *Varhaiskasvatuksen lähipalveluperiaatteen sekä perusopetuksen lähikouluperiaatteen vahvistaminen*. Luettu 9.6.2023. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e57d8e02-1729-464d-8610-6178679904f8/836b85bb-a8cd-4f95-affc-46c9b15b490d/RAPORTTI_20220914075928.PDF

Opetus- ja kulttuuriministeriö, *Oikeus oppia – ohjelman työnrkki*. *Ehdotus perusopetuksen laatukriteerityön valmistelua koskevaksi etenemismalliksi*. Luettu 9.6.2023. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e57d8e02-1729-464d-8610-6178679904f8/41179ea3-9975-45e7-b37c-ad1cb117830b/RAPORTTI_20220912075218.PDF

Opetus- ja kulttuuriministeriö, *Oikeus oppia -ohjelman työnrkki*. *Koronapandemian vaikutukset varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa: Koronatyönrkin havainnot ja toimenpideohdotukset*. Luettu 9.6.2023. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/e57d8e02-1729-464d-8610-6178679904f8/4ee2bd68-052c-4655-a2b0-ecbd77d5511e/RAPORTTI_20220915130610.PDF

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. *Suomen LUMA-strategia 2030*. <https://okm.fi/luma-strategia>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. *Toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjärakenteen kehittäminen*. <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM070:00/2021>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>

OPPIVA-verkosto. 2023. *OPPIVA-verkoston kannanotto julkaistu: Perusopetuksen seuraava kehityskaskel on otettava nyt*. https://oppivaverkosto.fi/kannanotto-perusopetuksen-seuraava-kehityskaskel-on-otettava-nyt/?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=oppiminen_suora&liana_pvm=1dbc51187914528bcb59e0fd51ea581c

PKS-johdon seminaari Espoossa 13.1.2023

- Poussa, L. & Ylikoski, T. 2022. Toiveikkaita tulevaisuuksia toivottomana aikana. *Sitra* 4.3.2022. <https://www.sitra.fi/blogit/toivottavia-tulevaisuuksia-toivottomana-aikana/>
- Pöllänen, S. 2011. *Beyond craft and art: A pedagogical model for craft as self-expression*. *International Journal of Education through Art*, 7 (2), 111–125.
- Pöllänen, S. 2009. *Contextualising craft: pedagogical models for craft education*. *The International Journal of Art & Design Education*, 28 (3), 249–260.
- Pöllänen, S. 2015. *Elements of crafts that enhance well-being. Textile craft makers' descriptions of their leisure activity*. *Journal of Leisure Research*, 47(1), 58–78.
- Rekola, S. 26.1.2023. Näin otat tulevaisuusajattelun osaksi opetusta – kuusi vinkkiä opettajille. *SITRA*. <https://www.sitra.fi/blogit/tulevaisuus-kuuluu-kaikeille-myos-lapsille-ja-nuorille/>
- Pöllänen, S. 16.10.2014. Käsityö voi antaa virkistystä sekä tasapainon ja elämän tarkoituksellisuuden tunnetta. <https://yle.fi/a/3-7531915>
- Rekola, S. 2022. *Sivistyksen heikkojen signaalien avulla voi avartaa ajattelua ja kysyä, mikä on meille tärkeää*. *Sitra*. 25.1.2022. <https://www.sitra.fi/artikkelit/sivistyksen-heikkojen-signaalien-avulla-voi-avartaa-ajattelua-ja-kysya-mika-on-meille-tarkeaa/>
- Renard, O. & Milt, K. 2023. *Kielipolitiikka. Euroopan parlamentti-verkkosivu*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/142/language-policy>
- Repo, E. 2023. *Together towards language-aware schools. Perspectives on supporting increasing linguistic diversity*. Turun yliopisto, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9178-5>
- Salmela-Aro, K. 9.8.2023. *Hallitusohjelmasta unohtuivat olennaiset tulevaisuustaidot*. <https://www.hs.fi/mielpide/art-2000009749816.html>
- Sitra*. *Megatrendit*. Luettu 9.6.2023. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/>
- Sitra*. *Työn tulevaisuudet megatrendien valossa*. Luettu 9.6.2023. <https://www.sitra.fi/artikkelit/tyon-tulevaisuudet-megatrendien-valossa/>
- Sisäministeriö. *Suomi panostaa työvoiman maahanmuuttoon*. Luettu 9.6.2023. <https://intermin.fi/maahanmuutto/tyovoiman-maahanmuutto>
- Sormunen, K., Kangas, K., Bosch, N., Laurell, J. ym. 2021. *Oppilaille oikeus oppia uutta luovaa teknologiaa*. https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/21_08_oppilaille_oikeus_oppia_uutta_luovaa_teknologiaa.pdf
- Tekstiiliopettajaliitto. *Käsityö tekee hyvää aivoille*. Luettu 9.6.2023. <https://www.tekstiiliopettajaliitto.fi/toiminta/lehti/kasityo-tekee-hyvaa-aivoille/>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. *Terveystieteiden tutkimuskeskus. Kouluterveyskysely*. Luettu 9.6.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyntulokset#alueittain>
- Tilastokeskus. *Sijoittumistilastot*. <https://www.stat.fi/tup/sijoittumispalvelu/index.html>
- Tirri, K. A. H., Kuusisto, E. P., & Laine, S. H. 2018. *Kasvun ajattelutapa motivoi oppimaan*. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.), *Motivaatio ja oppiminen* (s. 65–76). *Oppiminen-sarja*. PS-kustannus.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. *TE-palvelut 2023- uudistus*. Luettu 16.2.2023. <https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus>
- Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. 2023. *Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana: Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020*. *Karvin julkaisuja 1:2023*. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2023/01/KARVI_0123.pdf
- Ulkoministeriö. 2.6.2023. *Suomelle suosituksia YK:n lapsen oikeuksien komitealta*. https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/go654PySnjTX/content/suomelle-suosituksia-yk-n-lapsen-oikeuksien-komitealta/35732
- Unesco. *Futures of Education. A new Social Contract*. 2022. <https://en.unesco.org/futuresofeducation/>
- Unicef. *Joko sinun kunnassasi kuuluu lapsen ääni?* Luettu 2.8.2023. <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>
- Unicef. *Lasten oikeuksien sopimus*. Luettu 2.8.2023. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>
- Valtioneuvosto. 2022. *Kielipoliittinen ohjelma*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164216>
- Valtioneuvosto. 2020. *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_opaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf
- Valtioneuvosto. 2021. *Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma: Valtioneuvoston periaatepäätös*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-868-0>
- Valtioneuvosto. 2021. *Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24*. Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162995/VN_2021_24.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Valtioneuvoston kanslia. *Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030*. Luettu 9.6.2023. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>
- Laaja keskustelu toimialan henkilöstön, oppijoiden, huoltajien ja kuntalaisten kanssa. Sekä yhteistyö muiden toimialojen ja sidosryhmien kanssa.

Kuva: Majja Astikainen

Helsinki